

Tėvynės Sargas

mėnesinis laikraštis su paveikslėliais.

Stovi ant sargybos Lietuvių tautos:
šviesos, tikėjimo ir kalbos.

Gaunamas **Prusuose** už 50 kap. Tilžėje pas J. Lapiną (Goldschmiedestr. 8.)
Klaipėdoje pas Rikard Brusdeyliną knigų kupčių;
Amerikoje už 1 dolerį Scranton Pa. pas Rev. A. Kaupą (1423 n. Main Ave).

Aukas ant lietuviszkų rasztų priimame ir apskelbiame.

Turinys № 5 ir 6.

Išdavikas piktas ir nekencziamas žmogus	1	lietuviai piktesnis už žmogžudį; Isz Kulių; Isz Kulių	27
Laumė	3	Meilė tėvynės nemirsza	32
Mūsų mokslavietės	6	Paminėjimai	33
Mūsų rėdo nuoseklumas	10	Mūsų rasztai	40
Ivairios žinios: Isz Amerikos; Isz Rymo; Isz Vižanų; Isz Telszių apygardos; Isz Płatelių; Isz Vilniaus Vyskupystės; Szventininkų džiakonystėje; Giedraiczių džiakonystės; Trakų džiakonystės; Mereziaus džiakonystės; Isz Telszių apygardos; Ruskiams		Dievas yra kantrus, bet nemarszus	43
		Naudingi pamokymai	50
		Nuo redakcijos	25
		Abrozdas „Mojavos“ Małdos.	
		Priedas: I. Isz kur kukaliui tarp kvieczių; II. Kaip Igalėtu pagelbėti savę, ėsant varguose, ir pakelti visuomenės gerovę?	

Išdavikas piktas ir nekencziamas žmogus.

Jau pats žodis „iszdavikas“ bjauriai skamba visuose, o ką besakyti apie tokį žmogų, kurs tą vardą yra užsipelnęs? Tikrai geriaus butu nėminti neprimintus apie tokius žmones, jei ant nelaimės nebutu jų teip daug išivaisę mūsų krasztę. Ir tikrai, kad jų butu vienas arba kitas,

tai ką jau padarysi, visur juk atsiranda vagių ir žmogžudžių, kurie nieko nebijo; bet kad tokių išdavikų atrasi kiekvienamę sodžiuje ir miestelyje ir kad jie lygei, kaip ir kiti žmonės, vaiksztinėja dienos szviesoje, nebijodami nei sąžinės, nei savo artimųjų pažįstamų ir giminių, tai jau turi būti kalti ir patįs žmonės, kad tokius išzgamas prima į savo burį ir draugystę, lyg tartum jie nebutu tokie pat piktadėjai, kaip vagis ir žmogžudžiai. Pamislykite jug patįs. Vagis, nuskriaudęs artimą nors vieną kartą ir tad turi slapstyties po kerczias, kad jo kas nenutartu. O išdavikas ar-gi ne bjauresnis vagis? Jis ant karto papildo trejopą vagystę. Visupirmu pavagia nuo žmogaus jo gerybę, kurią kruvinu prakaitu yra uždirbęs; ant karto nuskriaudžia jį gal ant keletos szimtų rublių pelnydamas kokius 5 arba 10 rublių visą kitą peñą atiduoda savo neprieteliams. Toliaus atima nuo žmogaus liuosybę ir gerą vardą vyresnybės akysę, pats czia jau nėjokio isz to neturėdamas peño. Žmogus iszvežtas į kalinį nors ant keletos mėnesių, nėkuomet jau nebeužims augsztesnės vietos nei valscziuose, nei kur kitur, o pati ir vaikai tuotarpu palieka gal be duonės kashio ir vis tai par iszdaviko kaltybę. Ir negana to. Visą pagaliaus draugiją ir visus kitus žmones nuskriaudžia toks iszdavikas. Isz tų kningų, kurios per jo kaltybę pakliuvo į maskolių rankas, butu daugumas sėmę sau dvasiszką peñą ir naudą, o dabar paliko su tuszcziomis rankomis. Ir jei griekas, szaukiantįs į dangų, yra atimti nuo žmogaus vargdienio kasdieninę duoną, tai koks griekas yra atimti nuo jo duoną dvasiszką, duoną visubrangiausią? Pasakysi gal, kad kas nori, gali sau per kitą žmogų tokias pat kningas parsigabenti. Bet kas benorės kisztį savo kailį, kur vienas ir antras yra prapuolęs par iszdaviko liežuvį. Ne, sakau. Kur daug yra iszdavikų, ten daugumas palieka be małdakningių arba kitų naudingų skaitymų. O kurie ir turētu sziovias tokias kningelės, tai su kokią baimę turi jas saugoti, kad kas neiszduotu? Patįs gal szejp teip jas dar parskaitys, bet ar-gi norės jas beduoti skaityti kitiems arba nors papasakoti, ką bus parskaitę, jei turi bijoties iszdavikų? Žinoma, kad ne. Kokį tatai pragaisztis visiems žmonėms, per iszdavikų

kaltybę! Aiszkus daiktas, kad jis didesni užtat papildo grieką, ne kaip paprastas vagis. Grieszyja priesz savo artimą, neteisingai atimdamas nuo jo kruviną peaną, o ne-kartą ir į didesnes įvarydamas jį nelaimės; grieszyja priesz savo kaimynus ir brolius, atimdamas nuo jų dvasiszką peną ir szirdies pakaju. Nėra užtat ko ir norėti, kad toks griekas butu lengvei dovanojamas. Kaip kiekvienas vagis, teip ir iszdavikas pagal tikros teisybės negali gauti isz-riszimo, pakol neatlygins žmogui iszkados, arba nesugražins pavogtų daiktų. Kiek kningų arba kitų daiktų maskoliai per jo kaltybę atėmė, tiek jis turi tam žmogui sugražinti; kiteip jo sąžinė negali buti spakaini. Be to jei (per jo kaltybę) dar tą žmogų iszvarė į kalinį o pati ir vaikai paliko be duonos, tad pagal tikros teisybės, turi juos patolei penėti ir užlaikyti, pakol nesugriž duonos davėjas. Tokį tai didelį atsakymą užtraukia ant savęs kiekvienas iszdavikas. Kas-gi užtat gali su tokiu žmogumi bicziuliauties arba jį į savo draugystę priimti? Pakol jis nėra atpakuta-vojęs už savo kaltybę, patol nėvienas žmogus negali su juomi turėti nėjokio susineszimo, kaip ir su kitais vagimis. Toks žmogus yra nustojęs savo geros garbės, tegul kenczia užtat nupelnytą koronę. Kits kas jį bekoros. Maskoliai už tokį darbą jį dar apdovanoja. Jei patįs žmonės užtat jam nei ko nesakys, tai kas jį beatitrauks nuo pikto? Grieko jug jis nebijo. Dėl keletos rublių ir antrą kartą isz-duos savo brolių į neprietelių rankas. Tegul užtat turi baimę bent nuo žmonių. Kad ir artimieji kaimynai nuo jo atsitrauks, tuokart gal susipras negerai daręs ir daugiaus nebenorės kitiems pikto bedaryti. Ir jei su visais isz-davikais teip elgsimės, tad gal pasitaisys ir tie, kurie jau prisikaltino, ir kiti nebenorės tokios nelaimės ant savęs beužtraukti.

K. Mažutis.

Łaumė.

Galę kaimo buvo grįtelė
 Tenai gyveno įnamelė;
 Turėjo kudiki, sunų,
 Linksmutį, skaistutį valiuną.

Viena kartą, grėbdama sziena,
 Kudikį pas kupstą padėjo;
 Grėbė, grėbė kiaurą dieną,
 Vakarop namuol skubėjo,
 Ir nei trikti nepatriko,
 Kaip kudikis pas kupstą liko.
 Saulė nusileidė žemėn.
 Žmonės smarkian miegan įnirszo.
 Vargszei dingstelėjo dėmėn,
 Kad savo kudikį užmirszo.
 Baugu begrižti prie vaiko,
 O ilgą laukti dienos laiko;
 Baugu nabagei paliko:
 Nelabieji naktimis tyko,
 Ant kalvos raganos tupi,
 Nelaikiai braido pagal upę,
 Aitvarai ant uždarbės skuba,
 Isz akies tyko rustus Buba,
 Ant kapų, kaip žmonės nutilo,
 Vėlės ant vaiszių sukilo,
 Kur dingtum veliną iszvydus —
 Jis szaukia lyg gaidžiams negydus.
 Nuo tų dumų, ant pakauszio
 Vargszei plaukai pasisziauszė.
 Szitai, girdi, Łaumė liuliuoja,
 Liuliuoja, vysto ir supsto,
 Kur kudikis liko pas kupstą.
 Nusigando szirdis plastuoja,
 Visa dreba lig epuszės łapas,
 Sziurpuliai bėga per kuną,
 Krutinėj' net apmirė kvapas.
 „Dievuliai žudo Łaumė sunų!“
 O Łaumė łopszį słuogsny pina,
 Łopszį po medžiu kabina,
 Auklėj', cziulba ir supuoja,
 Vaiką migdo ir niuniuoja:
 „Cziuczia, liulia! užmirszuolėlj,
 „Cziuczia, liulia! netycziuolėlj.“

Ryto kudikī, Ļaumēs auklēta,
 Rado linksmutī, ļopszelin idēta,
 Gražiausias vystyklais suvyniota,
 Brangiais brangumynais apdovenota.

Vargszēs ļaimē turtinga kaimynka iszvydo
 Ir net dantimis sugriežē isz pavydo.

— „Kam jai — tarē — dovenos? Kam brangumynai?

„Kas isz to, kad verguitī ir gražiai vysto?

„Man priderētu! manē godoja kaimynai,

„Manē žynys ir kunigai pažīsta.

„Jei mano kudikis teip suvystytas liktu,

„Toks valīnys ir vystyklai tiktē pritiktū.“

Vakarop kaimynka turtinga

Nuneszē savo vaika pas kupstā:

— „Ļai tavē Ļaumē apdovenoja,

„Ļai tavē — tarē — vysto, ļai supsto,

„Ļai aukuoja ir dainuoja,

„Kad ryto bekryksztaujantī rascziau

„Ir namuol su dovenomis parneszciau.“

Naktis užējo.

Žmoņa klausēs, stovējo.

Bet Ļaumē neliuliuoja,

Tiktai ruscizai niuniuoja:

„Cziuczia, liuļa! tycziuolī,

„Cziuczia, liulia! liekuolī.“

Ir kudikī ant ryto

Atrado nužudytā.

Motina kudikī garbsto, rauda

(Žinoma, motinai szirdī skauda),

Ir žyniui skundžia kaimynkā savo:

— „Ta, ragana, ta manē apgavo.“

Žynys tarē: „artymui nepavydēk;

„Ko neuždirbai, igyti nenorēk;

„Nepadējus, nejieszkok po pievās;

„Sergēkies nelaimēs, sergēs ir Dievas.“

Mūsų mokslavietės.

Suvaržymas žiemstvių iškaļų.

Neužiļgo ir mūsų krasztę bus įvestos teip vadinamos „Žiemstvos“ arba gubernijų patvaldystė. Tatai gubernijos gyventojai patįs redysys, patįs rinks padotkus, bet patįs ir aikvos juos ant gubernijos reikaļų: kelių, ligonbuczių, apszvietimo ir tt. Kitosę maskoliszkosę gubernijosę gubernijos gyventojai, duodami piningus ant tokios įrėdnės, turi ir pilną valią ant jos. Neteip bus vakarinėsę gubernijosę. Mums maļoningai suteiks daleidimā mezliavā mesti, bet nevisuomet leis ir iszaikvoti patiems. Leis, duokime, įtaisyti kiek tik norint iszkaļų savo kasztu, bet neleis užveizdėti ir mokyti tosę iszkaļosę asaboms, „Žiemstvos“ paskirtoms: tokias asabas ir paskui siųs į mūsų krasztā isz kokios tamsios padangės. Kitur, jei „Žiemtva“ įsitaisė iszkaļā, tai ir mokytoją iszsirinko, o direkcijā žiuri tiktai, kad tokie mokytojai, patįs mokētu, ko reikia. Mus tatai skriaus dideliai ir atims norā įrengti iszkaļas. Isztikro, ir neverta bus prisidėti su savo skatiku ne prie apszvietos platinimo, bet dėl įvykdinimo užmanymų visokių popų ir puspopių.

Padauginimas cerkvių iszkaļų.

Naujasis „Lietuviszkasis Vyskupas“ arba Arkijeriejus (anā perkėlė į Varszavā dėl spaudimo unitų buvusiojoje Cheļmo vyskupystėje) iszdavė paliepimā visiems popams ir kliosztoriams, kad rupintu, kuodaugiausiai įtaisyti cerkvių iszkaļų tuosę krasztuosę, kamę randas nepravoslauni gyventojai. Pildydami tą visai mums nenaudingā Arki-jeriejaus paliepimā, popai nemažai mums įkirės, viliodami vaikus į savo pinkles. Sztai probā tokio viliojimo jau padarė, kaip mums sziokiais žodžiais pranesza apie

Surdegio iszkaļa (Ukmergės apyg.)

Subacziaus parakvijoje yra maskoliszkas kliosztorius, Surdegiu vadinamas, kuriamę gyvena keli popai su savo virszininku „Archimandritu Warfoļomiejum.“ Niekas butu,

kad tie „zokoninkai“ ramiai sau ten gyventu ir apie nieką daugiau nerupintus, kaip tiktai apie savo cerkvę. Ant nelaimės, jie pradėjo mąstyti, kaip čia patraukti lietuvius prie cerkvės ir pravoslavijos. Visu labiausiai triusia minavojamas archimandritas, apie kurį jau buvo „T. Sargas“ nesenei rasęs. Eiti prie žmonių ir atvirai „apasztalausti“ nemažonu, nės ne vienas gali tokį apasztalą su žerstekliu (kaczerga) iszvaikyti, — mislyja jau jisai. Kaip čia padaryti, kad žmonės patis ateitu pas aną? Mislyjo, mislyjo ir ant gało pliaukszterėjo isz džiaugsmo delną į placzią savo kaktą. „Vot, užsiimsiu, sako, gydymu, tai žmonės patis ateis pas manę; tadą galėsiu, ką panorėsiu padaryti. Nors nieko neiszmanau apie ligas ir gydymą jų, vienok paskaitęs truputį apie homeopatiją, dabar esanczią madoje, parsitraukęs sau skrynelę su homeopatiszkais vaistais (liekarstomis) vyliuos igysias garsą „stebuklingo daktaro,“ kaip jau nevienas szundaktaras įgijo tarp tų tamsių žmonių, ypatingai, jei nieko neimsiu už gydymą. Jei kartais ir atiduos gydžiami savo duszią Dievui ar velniui, tai nepagadins szlovės, nės iszsiteisinimas aiszkus ir trumpas: nuo smerczio niekas neiszgydys. Bet kad iszgys patsai ar nuo mano gydyklų . . . o, to neužturės sekretę ir skelbs mano szlovę nuo sodos iki sodui. Gydymas homeopatiją nedaug tekasztuos: už ketvergę (20 k.) gal apdalyti mažiausiai 100 žmonių. Moteris-gi vėl nebus kiaulės, retkarcziais szį-tą atvilks gastincziaus, kurs pilnai užmokės už vaistus. Teryžtis su gastincziais! reikia pragsėti esant didžiu lietuvių geradariu ir patraukti žmones tos pravoslavijos sėklinyczios Lietuvos szirdyje. Kad žmonės ateis gydytus, besikalbėdamas pagirsiu savo tikyba, kaipo tikrąją, szventąją, nės ir Panelė szvencziausi, kurios stebuklingą abrozda savo cerkvėje turime galės tą patvirinti. Skelbsiu stebuklus to abrozdo, apie kurius ir be manęs jau nuolat žmonėms įkalba, nors nėkocio stebuklo neėsu isztyręs. Ant gało, be Dievo — niekas: tegul eis į cerkvę pasimeštų ir paprasztų sau sveikatos prie „stebuklingąją“ abrozda. Tegul sau isz karto ir nenoroms eis, paskui pripras, ypatingai jei kas buvęs čia iszgys: aiszkus bus stebuklas ir žmones privylias.“

Kaip aprokavo, teip mūsų archimandritas ir padarė ir neužsivylė. Žmonės dabar plaukti — plaukia pas jį, jieszkodami pagalbos ir pildo szventai visa, ką tiktai archimandritas jiems įsako: einą melstus į cerkvę, duodas popui vandeniui krapyti, aprukyti, bucziuoja kreivą kryžių, ko tai esą butinai reikalinga dėl iszgjijimo. Kas nueina po pietų, t. y. po „molebstwijos“ cerkvėje, vaistų nebegauna. NB. vaistai pas aną nuo visų ligų vienoki. Tasai turi ateiti ant rytojaus, kad galėtu pasiklausyti ir pasigrozauti kliosztorinę dievmeldystę. Ir ką mislysite? Jug daugumas lietuvių, nors aiszki regi visus tus dalykus, vienok neliaunas tikėję, kad archimandritui tiktai gydymas terupi, eina į cerkvę melstus, nors žino, kad katalikų bažnyczia tą užgina.

Pasisekant plātinti pravoslaviszkas nuomonės tarp mūsų prascziokų ir naikinti juosę neįsitikėjimą į pravoslāviją, uzrupo da pasekmingiaus varyti tą dalyką. Žinoma: bevalgant apetitas ateina „su suaugusiais sunku: isz mažumės pripratę prie katalikiszkos tikybos, tiek metų joje pragyvenę, nenorės jos mainyti (apkeisti), kad ir pripažintu ruską tikėjimą už gerą. Jie patįs su mumis sėbraudami tiek tik padarys, kad nebaidysys mūsų ir savo vaiką nebaidys naktimis „popu su ilgą barzdą,“ kaip baido ubagu; vaikų szirdysę tatai įvaisys pasitikėjimą į mus. Tikra-gi bus laimė, kad mažucziai mums paklius: mažiausiai pusmaskoliukai iszeiti isz mūsų rankų.“ Ir . . . įtaisė iszkalą. Idant nenubaidytu vaikų, pasumdė nuo savęs svietiszką maskolį; o gal ir kokiam monachui liepė persivilkti. Ar szeip, ar teip tas svietiszkasis mokys teip, kaip patsai popas. Vaikus priima visai dovanai ir valgyti duoda, teip, kad tėvai įterpę savo vaiką į kliosztoriaus iszkalą, nebeprivalo rupinties nei apie kuną, nei apie duszią: apie viską rupenas popai. Vaikai turi eiti cerkvėn, pratinties prie „molebstwijos“, giedoti szventas giesmes, buczuoti kasryt kryžių ir tt. Jeigut kas nenuaina cerkvėn, tai jį palieka be pietų, arba kiteip kaip smarkiai nukoroja. Kartais tėvai nedrąsiai paklausia: dėlko jų vaikus veda į cerkvę, bet pakanka jiems paaiszkinimo — dėlto visi eina į cerkvę, kad vieniems į cerkvę iszėjus, kiti pasilikę nesiaustu pardaug, budami be priežiuros;

pripažįsta už tiesą ir nieko nebereikalauja. Mokykla ir patį popai pragarsėjo visoje apylinkėje kaip geradariai. Į nieką neveizdėdami, iš kelių apylinkinių parakvių neįsmanėliai suvežė arti 50 vaikų, tarp kurių esą dvejetos vieno felczerelio. Matyt ir jisai nedaugiau supranta už tamsius žmones, nors, kaip felczeriui, perskaiciusiam kokią porą elementorių, priderētu buti išmintingesniu. Žinoma, vaikai teip nepriims pravoslavijos, paspės tą padaryti užaugę; bet kad teip iš tikro bus — lengva suprasti, nės popų užauginti vaikai ar-gi gali buti geri katalikai? Vaikams iškafoje lengva yra įkalbėti, ką nori, lengva įkvėpti į anų szirdį neapykantą szvenciausią dalykų; ne reikia nei daugalio žodžių, užtenka tiktai nuszypsojimo, kalbant duokimę apie katalikikus, kunigus, bažnyčią, kad jau mažuteliai pradētu gėdėtis to, iš ko mokytojas szydijas. Tą esame visi buvę iškafoje prityrę. Kokie mokytojai, tokie ir mokytiniai, vaikų szirdis czysta da, galva tuszecia ką panorėsi, tą lengvai ten patalpinsi. Iš mažų dienų girdėdamas gyrimą pravoslavijos, o peikimą arba nors tylomis niekinimą katalikų, persitikrina vaikai apie teisingumą ir gerumą pravoslavijos. Pirma sako: jug ir ruskių tas pats Dievas, o paskui, jug ir jų tikyba teip-pat gali mums pritikti. Mes turime aizkų pavyzdį ant Vilniaus ir Gardyno lietuvių, kamę pusė jau suruskinta ir daugalis supravoslavyta tokiu budu, o antroji pusė vos-vos turis lietuviszko vardo, gadindami gražiausią savo kalbą lenkiszkais ir maskoliszkais žodžiais, tarydami tai gražiau busiant. Ne tvirti ir tie lietuviai Kauno gub., kurie puslenkiszikai szvepliuoja. Atszalę prie savo kalbos, lengvai priims svetimą sziokią ar tokią: visos svetimos mums lygios: maskoliszką ar lenkiszką ar kitą. Jei vieną priimu, dėlko kitos negalėcziau priimti. Toks jau paprastas budas isvirtimo lietuvių: pirmą acziu lenkams, griebias už lenkiszkos, paniekindami savąją lietuviszką kalbą; toliaus misziniu iš lietuviszkų, lenkiszkų ir maskoliszkų žodžių, kol aplinkybėms pritikus nepaniekins pirmųjų dviejų ir ne griebys už grynos maskoliszkos.

Ir dėlko-gi kito butu įtaisę Surdegio popai iszkalą, kaip ne dėl iszvertimo „lietuvių katalikų“ į maskolius-

pravoslavus“? Apszvietimas maskoliams nerupi, nės kad isztikro rupėtu, leistu visiems, ne vieniems popams įtaisyti ir užlaikyti iszkałas, leistu norintiems vaikszeioti po sodas ir mokyti, kaip tai dedas tikrai apszviestamę Szvecijos ir Norvegijos krasztę. Leistu turėti iszkałas prie kiekvienos bažnyczios, kaip tai seniaus buvo ir negrėstu mokyti lietuviszkaai bent skaityti.

Ir jus, lietuviai, leidžiate savo vaikus į tokią iszkalą? Dėlko-gi „staroveriai,“ nors ruskiai, vienok to nedaro? Kamę protas ir gėda? gėdą darote netik sau, bet visiems kitiems; gėdą ir skriaudą darote. Pėnai lietuviai jaunikaicziai, Vytaujos, Liepavos, Pałangos, Sziaulių gimnazijų tuom atsižymėjo tarpę visu kitų mokytinių, kad nepriėmę maskoliszkų „sulygintų su pravoslaviszkomis“ małdų priesz ir po lekcijų. Nors daugumas tų drąsių jaunikaiczių užsi-traukė koronę, vienok nepasidavė ir iszgraijo: sziantdien turi lotyniszkas-katalikiszkas małdas. O surdegiszkaiai ir artimieji savaimę, be jokios priedartos, nesakau jau, kad prie rusiszkų małdų stumat savo vaikus, bet atiduodat visą anų gyvenimą po popų priveizdą!! Ar tą darote dėl to, kad dykai priėmą ir jums penkėtas rublių palieka kiszenėje? Graži sąžinė! nėra ką sakyti: parduoda vaiką už keletą rublių!! Bet ta beprotystė negali praeiti be karonės ir patiems tėvamis: užaugę nepatieszys, bet nekartą aszaras iszspaus jums ant senatvės. Užaugš jie judosziais; netik patįs neturėsšys savo kalbos, bet ir kitus szaldys, gudins prie svetimosios, turėsšys rankos ir skverno czinauninkų maskolių, atsiųstų prie musų, idant žudytu ir tramdytu mus, ir teip padaugins Lietuvoje nelaimių ir dar ĺbiaus nuvargins. Ir dabar nors maži, jau neszioja judoszystės ženklą; jau dabar yra musų iszmetos, kulvartos.

Neleiskite vaikų į popų cerkvines iszkałas ir nesivalkiokite prie popų — szundaktarių: jie tiek apie daktarystę iszmano, kiek sena boba. —

Szeszkus.

Musų rėdo nuoseklumas.

Kauno gubernijoje yra arti 20 kunigų, kuriems direkcija pradinių, arba valsezionių mokyklų neleidžia mokyti vaikus tosę mokyklōsę. Keistas nuoseklumas! Ne-

reikia didelės galvos, kad suprastumeme, juog viską mūsų krasztę maskoliai daro, kaip ant juokų. Nu, ar-gi nejuokai su tais kunigais? Kunigas gali tarnauti parakvija, ganyti keles tukstanczius žmonių ir vesti juos doros kelių, gali isz sakyklų kas szventą dieną skelbti, gali kasdieną spaviednycziosę rokuoties ir niekas apie tą nežinos, gali szimtais vaikų kviesti į bažnyčią ir ten religijos mokyti, o mažai-mažytelei dalelei parakvijos, tiems patiems vaikams nu-ėjusiems į iszkalą jau nebegali tos paczios religijos apsakinėti. Kas-gi tai ant gało yra mūsų iszkałos, jei teip bijo kunigo? Dėlko-gi lietuviai, kaip tiktai įžengė į iszkalą, jau nustoja buvęs kitiems lygiu parapijonu? Zmonėms tikrai pasirodo, kad iszkała, tai tikras Liucipero peczius, kur kiszami vaikai dėl sudeginimo. Ką pikto-gali kunigas padaryti iszkałoje, kamę jo klauso pats „uczytelius“ ir apie kiekvieną žodį nepatikusį kuoveikiausiai pranesza Direkcijai? Kunigas nieko ir nedarys, nės jam visupirmu rupi savos dalykas — iszmokymas gero supratimo savo religijos, o tas platus dalykas, galis užimti ne tris, bet szesziadas adynas ant nedėlios. Direkcija teisinantis tuom, kad susite neleidžiami į iszkałas kunigai yra nedori žmonės — „porocznyje ludi“, kokių negal įleisti prie mokynimo kitų. Tai dėlko-gi sakau, tie patys gali mokyti tukstanczius žmonių?? kamę nuoseklumas? Bet isztikrųju tai yra tikras nuplėszimas szlovės tiems neleidžiamiems į iszkalą kunigams; maskoliai tų ypatingai nekenczia kunigų, kurie yra darbsztesni ir neduoda sau ant sprando jodinėti; tokie tiktai drįsta pasakytiuczyteliams ir jų virszininkams: neteip darote! kol busiu piemeniu tų vaikų, nezvalysiu! Nu nezvalysi, tai eisi laukan isz iszkałos! atsako tokiam ir padaro „poroczny“ nedoru. Žingėidinga butu žinoti, ką-gi Direkcija gali užmesti tiems kunigams, ką-gi jie yra padarę, dėl užsipelnijimo vardo „nedorųju?“ Kiek mums žinoma tie kunigai yra dievobaimingi, ir parapijos mylimi; nedorų — parapija nemyli. Ką czia kalbėti ir veidmainiuoti: Vilniaus Okrugas stengias, kaip iszmanydamas, praszalinti kunigus nuo iszkałų, kad netrukdytu maskolinimo lietuvių ir tverias už menkiausias priežasties, kad tik kunigą atstatyti. Bet kiek isz to iszeina keblumo, kiek vargo lietuviams, kurie ir mokslo norėtu ir

katalikais buvę negeistu nustoti. Matote, kiek daug žinių apie iškałas tiksta mūsų laikrasztyje, bet tai tol nevisos, kiek gauname iš visų pusių. Laikraszcio didumas nebeleidžia talpinti visų. — Sztaiztraukos išz vieno išz tokių rasztų apie

Vyžanų iškalą. (Vilkm. ap.)

. . . Vyžanų miestelyje yra sielska ir valszciaus moksli-nyczia, kurioje jau antri metai nebeturime kunigo, idant mokytu mūsų vaikelius dieviszko mokslo; vis tai paėjo išz rédo Kauno direkcijos. Perniai met' uczytielius (Anton Dilewskij) — paleistuviz sugadinó vieną mergaitę katalikę vardu Agotą, tarnavusią pas jį. Pajutęs aną neszcziaę esanciaę davė rodą — priimti nuo jo vaistus, užmuszanczius vaisių, bet Agota nesutiko; tadą davė jai deszimtį rublių ir iszbrukė Petrapylėn.

Kita merga, Barbora vardu, leidė savo dukterį Elzbie-cziutę ant mokslo pas minavotą uczytelių gudiszkaiz skai-tyti ir rasztyti. Ejęs prie vaikų kun. Lasowskis pabaudė aną už leidimo dukters ant mokslo prie žinomo paleistuvio. Nuo to laiko uczytelius pradėjo slapstyti tą mergytę savo kuknioje (virtuvėje), kiek kartų kunigas ateidavo į iszkalą, sakydamas jos jau nebėsa, bet kunigas pajutęs tą, privertė įvesti iszkałon išz kuknios tą mergytę ir paraszė į Kauno direkcijaę raportaę apie tą dalyką, praszydamas direkcijos iszakyti uczyteliams, kad atiduodamųjų ant mokslo lietuvaiczių uczyteliai nesléptu savo virtuvėje. Direkcija tuojaus (26. vasario m. 1897) atraszė kunigui Lasowskiui, praszydamas, kad jisai nustotu vaikszcziuojės iszkałon, kol nebus paties glóbėjo (Popieczytel) paskirtas. Mūsų iszkalą pasi-liko be kunigo. Sułaukę rudens 97 m. nekurie mes norėjome, kad žmonės visus vaikus atimtu išz iszkałos iki nepaskirs kunigo ir iki nepradės jis eiti iszkałon, kaip pirma. Bet nesisekė teip padaryti, kaip buvome mislyję. Nekurie atėmė jau vaikus, gal ir visi butu atėmė iki paskutinio, kad ne mūsų ponas starszina Strazdas išz paczių Vyžanų, kursai pradėjo gązdinti baugius, neiszmintingus žmones sztrapuosiąs visus atimanczius išz iszkałos savo vaikus nemažiaus, kaip 5 rubliais. Neturtingi žmonės, pabugę

starszinos, pradėjo vėl leisti vaikus. Neįveikę, siuntėm nuo savęs į direkciją skundą, mūsų vaikai galėsią likti laukiniais žvėrimis, prisižiūrėdami piktiems uczyteliaus pavyzdiesiems, o neturėdami religijos mokytojo ir praszėme direkciją, kad pasirupintu kad mūsų iszkałoje butu kunigas, kaip pirma buvo. Direkcija atraszė sziteip: „Jau du kartu praszė direkcija žemaiczių vyskupą, idant paskirtu kandidatą į mokytojus religijos, bet nuo vyskupo nėra nėjokio rezultato.“ Kokio czia laukti rezultato, kad kun. Lasowskis isz pirmesnio buvimo Vyžanuose, dar priesz iszvažiavimą už gronyczios buvo užtvirtintas mokytojų religijos Vižanų iszkałoje. Kitą skunda buvo direkcijon raszyta apie uczyteliaus paleistuvingumą. Veikiai isz direkcijos pribuvo inspektorius tyrinētų (ant sledstvos) ir, atradęs visą teisybę, patarė (davė rodą) uczyteliui pacziam atsisakyti nuo tarnystos, kol dar direkcijos neatstatytas. Teip ir padarė. Atvažiavo į Vyžanus kitas uczytelius, o kunigo vis nėra iki sziai dienai. 23 d. lapkriczio m. 97 siuntėm skundą prie Apszvietos Ministro, kad direkcija atėme nuo mūsų iszkałos kunigą; praszėme, kad ir mūsų vaikams butu duodamas religijos mokslas, kaip ir kitur. Nesułaukę atsakymo 2 d. kovo m. 98 siuntėm kitą praszymą prie Ministro Vidaus Dalykų, iszreikszdami, juog jau daug kartų skundėmės direkcijai ir Apszvietos Ministrui, kad jau cieli metai nebelankoma yra mūsų iszkała kunigo dėl mokinimo Dievo mokslu; dar pridurėm, supranta reikalingumą apszvietos mūsų vaikams, tiktai to nesuprantame, dėlko direkcija užginta mūsų kunigams pamokyti mūsų vaikus iszkałoje esanczius, kaip mus visus dvasiszkieji mokina bažnyczioje Dievas žino, ar padarys mums gana M. Vid. Dalykų. —

Parapijonai.

Sziaulių mokslavietės.

1. Szimet įgysime mes lietuviai dar vieną vidutinę mokslavietę Sziauliuose — **gimnaziją dėl motriszkųjų.** Pradžiai sudėjo grasas Zunowas, mieszczionis krikszczionis ir žydai ir apylinkės ponybė. Mədəga jau priruoszta, pavasaryje pradėjo muryti; jei nesumurys lyg rudens, pasamdys ketvirtajai kliasai namus, o tris pirmosios kliasos

bus, kaip ir dabar tebėra — mediniuose namuose. Kas met bus atidengiama nauja augsztesnė kliasa lyg 8nių. Linksma naujiena tiems, kurie turi mokyti savo dukteris. Vienas tik nepadorumas iszeina tokiose mokslavietėse, kamę yra daug žydelkaiczių. Tos mergelės visai kiteip auginamos, kitoki supratimą turinczios apie dorą, labai gadina krikszczioniszkas mergeles. Žydelkaitė, nors gimnazystka, vis greicziaus panaszi isz apsejimo į miesto ulyczninę, kaip į gerai iszauklėtą paną. Reikia tėvams pasirupinti, kad katalikės turētu lekcijas religijos. Lyg szioł buvo Sziauliuosę progimnazija, bet kunigus ten nebuvo įleidžiamas, nors kasmet buvo garsinama, kad jau bus, bus isz tikro.

2) „Szkola gramoty,“ popų parupinta ant Dwoznosios ulyczios, su dviem maskołkom. Raszėme jau, kad czia vaikus priima tik lyg 8 metų, bet viską dykai duoda. Neturcziai pasigvieszė: neskaitant kitų tikėjimų, vienų katalikų kuvo 30. Liudna buvo, kad vados toksai burelis atszalelių geria popų rangą, nės popas lanko du kartų ant dienos ir kaip su dumplėmis puczia savo dvasią į vaikų szirdis. Neilgai vienok trukus, tėvai pradėjo žvalgyties, kas ten dedas: isz 30 su virszum 15 d. vasario m. katalikų beliko vos 3 vaikai. Duok Dieve, kad szį rudenį ir tie tris iszsprustu.

3) Jau raszėme, kad Sziaulių szvietėjai žadas mokyti dainiavimų. Iszklejoti apgarsinimai suvadino į prichodską iszkałą abejos lyties isz visokio amžiaus asabų 138 dėl probos ir iszskyrimo bałsuoczių. Aidas ėjo, kad su geresniais bałsais giedos teatrę ir gaus po 6 rs. ant mėnesio. Skyrė bałsus gimnazijos mokytojas K. ir prichodskos — G. Dabar kas nedėlią, utarninką ir pėtnyczią mokina vakarais po 2 valandi dykai. Norinczių mokyties didžia daugybė; mokus Sjezdę. Kas dieną didis skaitlius mokytinių atstoja, bet didis ir pristoja. Atstoja užsivylę; niekam nemoka, nieko į teatrinius nerenka; prie to regi, kad dainos tyeziomis parupenamos nemałonis mums lietuviams. (Małonėtumem žinoti, kokių dainų ten mokina. Red.) Małonus Dieve, kiek tai gero galėtumėme padaryti, kad

duotu mums nors biszkį laisvės! Lietuviai rodžiai puola visur, kamę tik gali szviesties ir dailinties. Muzikai ir giedojimas pas mus labai apleisti, nors tokie Oginskiai, Tiszkavycziai galētu, užlaikydami orkestras, ir sodiecius mokyti.

Tapalis.

Įvairios žinios.

Isz Amerikos. (IV. 15) kovo m. 27 d. ant 9. 30 priesz piet staiga pasimirė Plymonth'o klebonas, kun. Aleksandra Burba. Velionis visiems buvo žinomas, kaipo karsztas lietuvis ir tikras tėvynės mylėtojas. Atvažiavo jis į Ameriką rudenyje 1889 m. Didžiausis jo nuopelnas buvo atskyrimas lietuvių nuo lenkų, per ką velys buvo igijęs daug prieszų tarp tų pastarųjų ir sulenkėjusių lietuvių. Visos lietuviszkos parapijos, kurias dabar turime Amerikoje, likos sutvertos arba jo darbsztumu arba per jo įtekme. Už tatai nėra ko stebėties, kad velionis igijo vardą „Prikeltojo lietuvių Amerikoje.“ Laidotuvės atsiliko 30 d. kovo m. Tokių didelių ir gražių laidotuvių Plymouth'as dar nebuvo matęs. Aukos ant pastatymo velioniui paminklo plaukia isz visų pusių — nuo jo draugų ir nedraugų. Ant vietos kun. Burbos parėjo kun. J. Zilinskas isz Mount Carmel, Pa. —

Byla szerifo Martino ir jo 67 pagelbininkų už suzraudymą nekalčių straikierių ties Lattimer pasibaigė, su didžiausią gėdą Amerikos teisdarystei, iszteisinimu galvažudžių. Sudo isztarmė buvo teip vienpusiszka ir netikėta, kad nusistebėjo net szerifo szalininkai. Visa byla, kuri traukės per 36 dienas ir kasztavo Luzernės pavietui į 40 tukstanczių dol., yra dabar vadinama komediją nuo pradžios iki galui. Paliko ji neiszdildomą pėtnę ant Amerikos teisdarystės. Dabar apie ją visi užmirso, nors isz pradžios buvo daug kalbama ir raszoma užvedimą naujos bylos. —

Visų amerikiecių atida dabar atkreipta ant sudraskymo kariszko laivo „Maine“ Hovanos uostę ir ant grėšianczios karės su Iszpaniją. Czia nenoroms priseina padaryti liudną pasergėjimą apie amerikiecius: tuotarpu, kad jie ameri-

kiečiai rengias su ginklu rankoje „vardan civilizacijos“ įsikishti į vidurinius Ispanijos reikalus, patį pas savę teisina „ir stato net už karžygį tokį Martiną, kurs, kaip buvo išrodyta ant sudo, pasielgė su ramiaus darbininkais, jieszkancziais tik teisingo užmokėsėjo už savo darbą, dar nežmoniszkiau kaip „mesininkas“ Weyler*) su kubiecziais. Liudna.

Iszėjo „Dirvos“ 2 ir 3 kninga (Veizdėk apie tą tarp „musų rasztų.“ Red.) Viskas daro gerą įspudį: popierius szvelnas ir storas, spaudai nieko užmesti negalima. Kninga stora, o paveikslėliai . . . kasztavo daugiau nekaip nustatymas ir atspaudinimas to visko.

Antras numeras „Galybės,“ turėjusias iszeiti „Kardo“ spaustuvėje, niekas dar lyg szioł nematė. *Amerikietis.*

Isz Rymo. (Terptautiszkas komitetas). 263 tysis isz eilos įpėdinis Sosto Petro ant anos uolos, kurios netiktai visoki vėsulai ir svieto sumiszimai, bet ir visos pekliszkos spēkos sugriauti nepriveikia, Jo Szventenybė Popiezius Leonas XIII. poris mėnesių atgal užbaigė 20 metus, kaip rėdo Rymo-katalikų bažnyčią, kaipo regema jos galva. Visi isztikemieji bažnyčios tarnai isz priežasties to jubiliejaus siuntė savo dėkavonės maldas prie Visagalio Vieszpaties, juogiai teikėsi lyg sziolei tą senelį užlaikyti sveiką, prasydami sykiu, kad tą „Szviesybę isz Dangaus“ užlaikytu mums kuo ilgiausiai.

Par trumpą laiką keturi metini atminimai isz gyvenimo Szv. Tėvo iszpuolė: 1. paskutinėje dienoje praėjusių 1897 m. sukako lygiai 60 metų Jo kunigystės, 2. 20 d. vasario sz m. — 20 metų nuo iszrinkimo Jo už galvą bažnyčios, 3. 3 d. kovo 20 metų nuo apvainikavimo ir 4. 2 kovo Szv. Tėvas užbaigė 88 metus amžiaus. Szv. Tėvas, Vatikano, kalinis valdo visą katalikiszką žmoniją, o gerbemas

*) Minavojamas Weyler nuo Iszpanijos atsiustas ant pakefusios maisztą Kubos sašos dėl apmalszinimo. Jis teip nežmoniszkai elgė, kaip kitados 62 m. malszintojas lenkų maiszto — Vilniaus generalgubernatorius Muraviovas, kariku pramintas. Patį iszpaniecziai iszvydo Weylerio žvėriszkumą ir paszaukė atgal. *Red.*

yra netiktai valdonų krikščioniszkų szalių, bet atskalonų ir pagonių; ir maskolių caras priłaiiko ambasadorą; ir Turkijos Sultonas, ir Kynų karalius ir valdonas Japonijos siunczia prie Popiežiaus įpatingas delegacijas, — visi galiunai stengiasi su Popiežium paturėti ką geriausį sandarę.

Priėjus kokiam nors atminimui, vėl viso pasaulės galiunai skuba, kaip norėdami kits-kitą pralinkti, sveikinti Tėvą Szv., neszdami dovanas. Tų aukų Popiežius tiek gauna, kad užtenka netiktai visiems vidaus Vatikano dalykams, bet dar įstengia statyti labdaringas manyklas, ir bažnycias, užlaikyti daugybę dvasiszkiejos, siuntinėti miszjonorius į visas pusės pasaulės . . . Valakų karalius, iszplėszęs neteisiai Popiežiaus vieszpatystę, paskyrė keletą milijonų metinės algos, bet Popiežiui nebuvo reikalo jos priimti ir po sziai dienai nepriima, kad nepasirodytų, juog sutinka atiduoti savo žemę. 1891 m. Rymę buvo didelis badas, Popiežius savo kasztu ne deszimtims tukstanczių iszgalėjo duoti valgį ir pastogę. Leonas XIII. ant visokių gerų dalykų yra begalo duosnus, bet dėl savęs szyksztus: pramitimas ant dienos dėl jo nekasztuoja gal ir pusės rublio, nės maitinasi pienu, kiausziais, barszcziais, rupią duoną. Mėsos retai ragauja, o butelkos vyno, kurs Rymę pigesnis už mūsų aų, užtenka par visą nedėlią. Leonas XIII. tai didis mokslinesius szių laikų isz Jo encyklikos į visas pusės pasaulės, stėbias visas svietas, lotyniszkos eilos prīmena Koracej. Isztiesų, stebėties reikia, matant 88 metų senelį, sziltamę krasztę su teip didžią iszmintają, tokią sveikatą; rodos neturis ir 60 metų — tokia narsybė dvasios, tokia galybė. Ne kardu valdo pasaulę, bet vienu žodžiu . . . Palieka tiktai pripažinti žodžius Iszganytojaus: „O sztai asz su Jumis lyg pabangai svieto.“

Darbsztumas jo neturi gało, visas pilnas didžiausių užmanymų. Po prieglobą Leono XIII Rymę tapo įkurtas tarptautiszkas komitetas dėl apsvarstymo ir padarymo visų iszkilmingiausios garbės Iszganytojui svieto, Jezui Kristui, ir Jo įpėdiniui, baigiant szį XIX ir pradedant XX. amžių (szimtmėti). Tasai komitetas užpraszo visus katalikus visos pasaulės susijungti į vienybę, kad butu viena szirdis, viena duszia, idant visi ateinancziai kartai (pokolenijai) galētu

palikti paveikslą tvirciausio tikėjimo, karszcziausios meilės, didžiausio užgana padarymo. Kad geresnei pasiektu savo norus, komitetas žada prisitaikinti prie budo, paprocio kiekvienos tautos, kiekvienos diecezijos ir paduoda maždaug szius punktus: 1. Par likusį trimetį ragina, kad visur pagal iszgalėjimo butu atliktos dvasiszkos missijos ir pamokymai prie mūsų tas szeip rodos gal atsilikti kunigai turi važinėti į svetimas parakvijas, spaviedoti, dėl paszalinimo szios blėdės: parapijonis nekartą mislydami, juogiai kunigas juos pažįsta, nedrįsta iszpažinti kokio grieko, ir pildo baisią szventvagystę. Par pamokslus bažnyczioje ir prie kiekvienos progos taip publiszcai, kaip ir privatiszcai, kas kur kaip gali, turi plätinti pažinimą Jezaus Kristaus ir Jo geradejyszių. Tokius pamokymus pridera plätinti par spaudimą atsakanczių kningelių ir par laikraszczius. 2. Visosę diecezijosę pagal nusprendimą vietinės dvasiszkos valdžios, paskirtamę laikę pridera atlaikinėti iszkilmingos dievmeldystės (nobaženstvas) ir kitas tikėjimiszkas ceremonijas par visą trimetį. 3. Raginti, kad besibaigiant sziam szimtmeckiui, dėl iszreiszkimo dievobaimingumo ir tvirto tikėjimo, kas gali nepatingėtu keliauti į žinomas szventas svietas ar tai vyskupystėje, ar tolimesniuose krasztuose. Mums priderėtu keliauti į Sostapylę Lietuvos-Vilnių aplankyti grabą mūsų patrono szv. Kazimiero, panelės Szv Asztriamę bromę . . . 4. Komitetas užpraszo visus katalikus į szias tris keliones: 1898 m. bus keliavimas į Lourdes, 1899 m. į Szventą Žemę, 1900 į namelius Loretoje. Isz tų namelių Loretoje, kur žodis stojosi kunu, vyks į Rymą, ant kurio atrimta nepakrutinama, kasdieną vis tvirtesnė Kristaus bažnyczia. Kas negalės ypatiszcai prie tos kelionės prisijungti, tai prisijungia dvasiszcai prie anų keleivių par nuoszirdį norą, gryną intenciją, panutą, ałmužną, małdą. 1900 m. ir 1901 m. Rymę, bažnyczioje Szv. Kryžiaus isz Jeruzolimos (Exaltatio Sanctae Crucis) bus kelionės pabaiga. Apart to viso komitetas ragina: visiems priguli ateinancziai kartai palikti atmintį iszkilmingo iszpažinimo katalikiszko tikėjimo. Ta galima padaryti statant diktus kryzius su paraszu: „Metas 1900. Jezus Kristus, Dievas-Žmogus, gyvena, vieszpatauja, rėdo.“

Katedraliszkosę ir kitosę didesniosę bažnycziosę liepia įmuryti tokį kryžių ir atsidengti par naktį, jungiančią XIX amžių su XX. Į katedraliszkosę bažnycziosę par 40 valandų nuo 30. gruodžio 1900 m. lyg rytų 1 ojo sausio 1901 m. turi būti išstatytas Szvencziausis Sakramentas. 3. kad kuo didžiausis skaitlius katalikų par tą naktį jaustu ir perleistu ant bendros maldos. 4. kad tą naktį ant pokilių vietų (ant kašnų) butu sukurta didelė ugnis.

Szirdžią visų tų iszkilmių bus Rymas. Rymo spinduliai neužges, bet nuo tos valandos dar szviesiaus spindės visam pasauliui. — *Ad.*

Isz Vižanų (Vilkm. ap.) Starszinai Strazdui turime padėkavoti ir nepaprastą jo karsztybę pildymę savo tarnystos, kad reikia atsižymėti. 1890 m. vyžaniecziai sutarė ir pasiraszė (prigovorą) sumesti ant pataisymo bažnyczios po 6 rs. (kiekvienas pilnas ukininkas,) bet daugumas ir lygsziol tebėra neužsimokėjęs, o apie iszjieszkojimą starszina, niekam neprimygant, nemaž nesirupena. Norėdamas vienok palikti szirdysę valkiatų-maskoļpaļaiķių, apie savo starszenavimą, kaip įmanydamas ragina dirbti prigovorus ir lygiai greitai mesti mezliavą ant muczyjimo sielskos, ant kurios reiks biedniems žmonėms tuojaus iszszaksztyti po daugiau neg 15 rs. Prie dirbimo visokių rasztų ir kontraktų gražiai pila sau kieszėnėn ir gurklin. O kaip už maskolius užstoja! pamiegink priesz pisorių nenusimti kepurės arba kokią teisybę anų atidengti, iszparodyti . . . o o! tuoj gausi ryksztėmis už . . . „grubijanystę,“ kaip tai nesenei įkalbėjo sudžioms prisudyti Jonui 15 rykszėzių už nelenkimą pisoriaus Wisockio. (Jonas-žmogus szviesus ir mokąs „paveizdėti,“ ką kiti paraszo) ļaimė tiktai, kad tarpininkų susirinkimas kiteip, kaip starszina su sudžiomis paveizdėjo į tą dalyką ir nusprendimą pripažino už ne-teisingą. Daug žmonių Strazdas įvargino, kurstydamas prie užvėdimo provų, kitus prie neapsileidimo ir tt. Kožnam rodos prietelių, meilum (tą moka!) o tuotarpu ir įkanda. Seļskų vyresnybė visuomet isznyksta, jei par ilgai iszesti Strazdas 12 metų iszbuvo szimtininku, 6ti metai jau starsziną; ukės darbus jau visai užmirszo; namie

niekad os jau nebesėdi, vis vieszi prie Gutmano, Jankelio, Szimelio, o dažniausiai prie Fratkės (ar Traitkės, nebegal beiszskaityti. Red.) Visur jį pažįsta apylinkės miesteliuose; nuskriaustas žmogus negauna, kas praszomą ant jo paraszytu prie tarpininko. Gurklį ir pilvą jau gana gerą įsiauklėjo, penimas meitelis, nuo macnių gėrymų, gardžių žuvelių ir kiauszinelių . . . už svetimus piningus. Žmonelės turi jį už mokycziausį rasztininką, o jis raszto tiek moka, kiek beždžionė amato.

Viskas augszcziaus paraszytas tikra teisybė, gali apgarsinti be susigriauzimo sąžinės. Perpraszome redakciją, kad neužlaikėme grynumo lietuviszkos kalbos ir naujos raszybos, nės senoviszkai geriaus pripratę esame. Atliekame su tikrą meilę ir guodonę savo „Sargo,“ velydami nuo Vieszpaties visiems procevojantiems dėl mūsų gero visoko reikalingo, kaip dėl kuno, teip ir dėl duszios.

Parapijonai.

Isz Telszių apygardos. Tikras pamokinantis atsitikimas P-lių parakvijoje. Sena motina su szirdies skausmu bara pasileidusią savo dukterį, kad paliko neszczia. Nedora mergaitė nėmaž nenusilenkdama priesz savo gimdytoją atsziauriai atrėžia: kam daug toji! ar tu viena temoki vaikus gimdyti? Ar mislyji, kad mano neženotos bus vaikas su dviem nosim, ne kaip tavo ženotos su vieną? — Dievas pakorojo: gimė mergai kudykis . . . su dviem nosim, viena augszcziaus, antra žemiaus. Baisybės visiems buvo gana. Dievui dėkui, kad veikia kudykis numirė. Ar isz netyczių, ar isz Dievo surėdymo tas atsitiko, vis-gi mums baisus pamokymas už atsziaurų apsiėjimą su savo tėvais.

Ažuolaitis.

Isz Platelių par. (Telszių ap.) Getauczių sodoje prie Vaitkaus tarnavo piemuo, kurį vieną szventą dieną rado pasikorusį beržę ant senų kapų prie kelio į Kalvariją. Kas, buk kas turėjęs tą vaikiuksztį užmuszti ir paskui pakarti. Gydytojo dar ne buvo, tai negal žinoti, ar pats sau galą pasidarė, ar kiti. Stebėtis reiktu, kad tokiam mažam butu gyventi įkirėjęs, negut tėvai jo nėkuomet nebuvo kalbėję

apie Dievą ir Jo sudą. Iš žemaičių maž kas tedrįstu padaryti tokį grieką. *Ažuolaitis.*

Iš Vilniaus Vyskupystės. Retkarčiais gauname pranesimus iš įvairių nežinomų mums vietų Vilniaus vyskupystėje, kaip tai stovi lietuviszki dalykai. Praszėme to ne kartą; bet didelio svarbumo tokie pranesimai neturi, nės veikiai užsimirsza. Didesnės vertės butu, kad kas užsiduotu sau vargą isztirti kokį Lietuvos užkampį išz vieno tautiszko atžvilgio: kaip mokama bažnyčioje, kaip žmonių tarp savęs kalbama, skaitlius maž-daug lietuvių ir svetimtauczių, skaitlius gatavai iszvirtusių lietuvių ir tt. Tą dalyką lengviaus padarytu kunigai, kuriems esant kokioje parakvijoje žinomi esti žmonės ir išz aplinkės, o ko negali žinoti, gali pasiklausti sąsiedų. Įpraszome dideliai. Ką czia mums tauzija svetimos gazetos apie lenkystę mūsų krasztę, neprivaļu mums klausyti, kad galime patį isztirti. Tuotarpu mūsų įpraszytas ponas Łaszas paduoda kiek platesnes žinias apie stovį lietuvisztės keturiose jam žinomose džiakonystėse: Szventininkų, Giedraiczių, Trakų ir Merecziaus. Mums rodos vietvardės nelietuviszškai įrasytos; netaisome, nės negalime isztirti, kaip senųjų žmonių vadinamos yra. Reikia gerai žinoti tikrąjį vardą vietų, kuris tankiai dideliai skirias nuo lenkiszko. Duokime Merecz: bene bus tai Merkinė? Jei ką negerai pavadinsime, p. Łaszas turės isztyręs pataisyti. Ir czia reikalas pasirodo — iszleisti sąraszą tikrų lietuviszkų vardų vietų, kad rasztuose neplatintumeme tarp žmonių lenkiszku ir maskoliszkų pravardžiamų.

Tai-gi nepaisant į kitas džiakonystes, kurių bažnyčiose turėtu buti kalba miszia, t. y. lenkiszka su lietuviszka, o yra vien tiktai lenkiska, pažvelgkime į paminavotas džiakonystes.

Szventininkų džiakonystėje yra 15 parakvijų. Tiktai lietuviszka kalba vartojama yra sekanciose bažnyčiose: Daugeliszkuose (10,850 gyventojų), Tvereczijuje (8,430 g.) Paluszje (2,370 g.) Łabanorę (4,550 g.) ir filijoje . . . (negal iszskaityti žodžio) 2890).

Abidvi kalbos vartojamos:

Szventininkuose (Swisciany) 16,090 g.) Guodutiszkiuos (Goduciszki) 9,280 g., Melagėnuose (Melegiany) 5,600 g., Strunaicziuose (Strunojcy) 3,830 g., Lengwenuose (Lyngmiany) 4,200, Kaltinėnuose (Kałtyniany) 4000 (čia reiktu tevertoti lietuviską), ir Kukutiszkyje (Kukuciszki) 4,620 g.

Viena tik lenkiszka kalba įvartojama:

Kamojuose (Komaje) 6990 g. Lentupėse (Lentupy) 7000, Korkožiszkiuose (Korkożiszki) 3 600, Pavoveryje (Sporokd) 2012 g.

Giedraiczių džiaakonystės bažnyčiose. **Tiktai lietuviszka** kalba niekur nevartojama. Abidvi kalbos (lenk. ir lietu.) yra vartojamos: Giedraicziuose (Gedrojce) 8540, Szirvintuose 6811 g., Szeszuoliuose (Szeszoli) 2800, filija Kiauklė (Kevkle) 2210, Gelvanuose 5011 g., Molėtose (Mułaty) 6130; Inturkiuose 3960; Joniszkeje (Janiszki) 4036, Karvuose (Korwi) 3330; **B**ogusławiszkiuose 3880. Visose bažnyčiose reiktu vartoti tiktai lietuviską, o vartojama ir lenkiszka. Dubininkuose-gi (Dubinki) 5834 ir Vydzeniszkyje 5370 g. kalbama **tikiai gudiskai**, o reiktu ir lietuviszkai, bet ir Korvuose rodos tiktai lenkiszka tėra vartojama.

Trakų džiaakonystės. Tiktai lietuviszka kalba tėra vartojama: Dorsuniszkiuose (5520); kitose-gi visose parakvijose: Trakuose (Troki) 10450, senuosius Trakuose 7390 Sumeliszkiuose 7400, Gegužynę 4600, Keiloviszkiuose (Ketowiszki) 5050, Užogostyje (Użugosce) 5600, Zasliuos (Zosle) 10600, Žyžmariuose (Žyżmory) 11400, Kalviuose 3400, Budninkuose 2500, Evie 3580, fil. Rykantai 1730, fil. Kazokiszki 3180, — negut tiktai Trakuose, Žasliuose ir Žyžmariuose teiszuotu kentėti lenkiszką kalbą greit su lietuviską, o kitose visai užtenka vartoti vieną lietuviską; lenkiszka visai be reikalo. (Kalviuose nuo buvimo kun. Ign. Szoparos lietuviai gavo virszų: dvinedeli dievmeldystė esti lietuviszkai, o lenkiskai tik treczią nedėlią.

Merecziaus Džiaakonystės. Tiktai lietuviszka yra Jeznę 5500, Stakliszkiuose 7300. Abidvi kalbi yra, o

reiktu tiktai lietuviszkai. Alkeninkuose (Olkeniki) 10670, Daugiuose 5890, Puniuose 3000, Alitoje (Olita) 3420, Pivoszunuose 4500, Ganusziszkiuose 6900, Dusmėnuose 4300, Nemonaicziuose 2810, Nemaniunuose 3260, Biržtėnuose 1400, fil. Butrimancziai 2410, Varėnai (Orany) 6044, Botnica 5400 ir Martinkaicziai 4000.

Tiktai lenkiszka, o reiktu ir lietuviszkai but: Merecziuje 8450, Nedzinguose 4900.

Ilgainiui rāsīt seksys mums sunesztī visą gautą medžiagą į didesnę tvarką. Dieve, susimylėk ant tų vargszų-lietuvių vilnieczių, ypatingai pažvelgk maļoningai į seną sostapylę — Vilnių, kuriamę apie 17 tukstanczių lietuvių trokszta dangiszko peno savo prigimtoje kalboje. Gal ir susimylės. Girdis generalgubernatorius nežadaš užtvirtinti nei vieno lenko ant Rektoriaus Vilniaus Seminarijos, bet tik lietuvi. Gal maskoliai ir savo iszrokavimą turi tamę, bet isz to mes lietuviai tiktai nauda teapturėtumeme. Į tiesą panaszū: kun. Kluczynskis atmestas, Asztrios Bromos Klebonas Pranckevyczius — atmestas. Lietuviai szaukti — szaukia nors vieno perdetinio lietuvi, kad teisingiaus butu kiļojami kunigai: lenkai nebrukami pas lietuvius, o lietuviai pas lenkus. —

Skaitydamas „Tėvynės Sargą“ raszo toliaus p. Laszas radau paminėjimą apie pagirtiną krutėjimą lietuvių Anglijoje, kas padarė ant manęs gerą ispodį, pradziungdė ir pastiprino. Ypatingas tas dalykas, kad maža kruvelė atkeliavusių į Angliją lietuvių moka gudriai reikalauti nemindziojimo jų kalbos, yra maļonus: Anglijos lietuviai teisybės moka jieszkoti net pas popiezių dėl savo lietuvestės arba geriaus sakant katalikystės, dieviszkos teisybės. Jei keletas szimtų, svetimamę krasztę tą drės padaryti, tai ką besakyti apie szimtus tukstanczių žeminamų lietuvių nuosaviame krasztę?? Vilniecziai gali ir turi skūsties szv. Tėvui ant bajorų, plikbajorių ir tų kunigų, kurie turėdamis bajorų skverno, padeda jiems žudyti ir naikinti lietuvius. Dvi dali kunigijos Vilniaus vyskupystėje laužo V. Jezaus prisakymą: „Euntes docete omnes gentes“ — eidami mokykite visas gentis! tatai tur but ir lietuvius; laužo isztatymą ir Triden-

tino Susirinkimo „in lingua vulgari praedicare et docere populum“ — tų žmonių kalbą apsakynėti ir mokyti . . . Neiszpuštu skysties, ale ką daryti, kad ant tų visų tiesų užmerkia akis ir užkiswa ausis ant vaitojimų ir maldavimų mūsų; drašiai sau platina ne Dievo karalystę, bet lenkų karalystę. —

Pajieszkojus gerai visuosę miesteliuose, kaip plati buvo Lietuvos kunigaikštystė, atrasi grynus lietuvius dar neužmirszusius savo kalbos, nors aną atstumusių. Nėra su kuo sznekėtis, tai prigunda prie lenkų ir bašta gudžių ir prisilaikino prie jų kalbos. Tatai kiti ir jiema juos už lenkus ir gudus, nors butu tikriausi lietuviai. Sztai Drujoje atsiradę visai netikėtai apie 20 asabų lietuvių, kurie jau susispėtę įkupetą nebeisznyks. Visur teip butu, kad apszviestesniai lietuviai jieszkotū savųjų ir gelbētu juos. —

Isz Telszių apygardos. Ir į valsezių sudus rėdas kiswa savo nosį! Mirszta žemaitis N. isz T., neturėdamas genczių. Trobą ir plecių palieka svetimam, paimdamas prie liudytojų (svietkų) žodį, kad tasai duos ant pataisymo bažnyczios 32 rubliu. Nedidelė sumą, galėjęs butu senei atsilyginti, bet nespiriamas nei nemislijo iszpildyti duotą žodį. Prie mirsztanczio buvę liudytojai, paskirti į iszpildytojus mirsztanczio valios, paszaukia gavusį mantą (gerybę) į sėlskos sudą ir . . . sunku įtikėti: valseziaus sudas, nors gerai žino szitą interesą, nei neiszszioja; neturime, gird, provos sudyti dėl katalikų bažnyczios, toksai yra paliepimas nuo tarpininko (posredninko)!! Tatai tau sudas pagal sąžinę! Kas kam rupi, o maskoliai — kabinėties prie katalikų bažnyczios. Valsezių sudžioms yra leista sudyti pagal savo sąžinę ir vietinius paproczius, nėraž neveizint į kitus įstatymus. Toksai parėdymas yra visoje Maskolijoje, ale lietuviams ir tą reikėjo apkirpti. Teisybė ant lazdos gało. Tada valsezių patvaldystė ir sudai — vis tai viena komedija. Valsezionių patvaldystė apszireiszkia tiktai tamę, kad du kartu ant nedėlios susirenka į miestelį, pasigeria; paskui nuropoję į sėlšką szaukia isz visų sylų, kartais net vemdami, nerupindamies,

kad kas anų paklausytu; kartais ir patįs nežino, kam jie teip szaukia ir ko nori. Ot, kad tik paleisti burną: jug tam Dievas padarė burnoje skylę, kad balsas iszeitu. Ant to ir pasibaigia „patvaldystė“, sueiga vis-gi nusprendžia teip, kaip reikalavo tarpininkas, nuo tarpininko gubernatorius, o nuo gubernatoriaus generalgubernatorius, arba Lietuvos karaliukas. Stebėtis reikia, kad mėsininkui Klingenbergiui nesisekė iszgauti nuo valsečių prigoworų, kad lietuviszkų literų jiems visai nereikia! Rosijoje niekas neszoka, kaip nori, bet kaip augsztesnis užgraija. —

2. **Ruskiams lietuvis piktesnis už žmogžudį.** Paži-stamą man ponelį, gerą lietuvi, raudonsiuliai pradėjo spėti, buk jis užsiemas platinimu lietuviszkų kningų. Matomai nutvėrę už gało pradeda teirauties. Nežinodami tikrai, kaip ir ką sledstwa parodys, viseip žmonės apie tą poną sprendė: dorieji užjautė, piktieji džiaugės, kad papuls ir isz jų akių isznyks, nės budamas akis jiems badė. Bet niekas teip nebuvo „usierdno“ įnirtęs kaip vienas „apszvietos žvaigždė“. „Ko czia tamista teip irszti ant platinimo lietuviszkų kningų? juk pats žinai, kad be kningų lietuviai negali apseiti ir nebeapseis“? — užklausė vienas, ant ko su didžiausią szirdgylą atrėzė: „Łuczsze by on czelowieka ubił, czziem knigi posłał“ (geriaus butu buvę, kad žmogų butu užmuszęs, neką kningas į žmones siuntęs). Suprantate, kad musų „ponai“ bijo, kad jų negautumete szviesos nei spindulio?! Musų czinauninkų suprantimas apie nusidėjimus negeresnis už supratimą ano Starowierio, kurs pėtnyczioje žmogų užmuszęs, nevalgė kiszenėje rasto surio: ar-gi jis esąs nekrikszczionis, kad drėsiąs pėtnyczia suvalgyti?

Isz **Kulių** (Telszių pav). Rugsėjo 29 dienoje 1896 m. Kuliuose buvo krata: žandarai pavakaryje supulė į miestelį ir, apstoję butą ukininko Liutiko isz visų pusių, iszkratė visus pakraszczius jieszkodami netiktai lietuviszkų kningelių ir laikraszczių, bet ir visos spaustuvės, kurią Liutik's paslapta buk užlaikęs; na ir, žinoma, nieko panaszaus nerado, nės buvo isz neapykantos apkūstas policijai. Buvo sziteip. Ignaszius Szlymas, ano sąsiedas, prisisavino sau Liutiko

žemės plota, nežinau gerai kokio didumo; gana tikt to, kad geruoju nenorėjo anam sugražinti. Szis, norėdamas sugražinti sau prigulinciją žemę, puolė prie pagalbos teis-darystės. Tada Szlymas, matydamas anam busent blogai, pasigavo norint tuo, kad pabėgęs prie žandarų priplepėjo aniems, Liutikas laikas pas savę spaustuvę, spaudžias knin-gas ir tt. ir norint tuo norėjo anam įkasti.

Tokiems nenoriems žmonėms linkėčiau pasimokinti vienybės ant gašo nuo žydų, ir tie, norints supainioti isz visų pusių Talmudo burtais, vienok tamę dalykę daug didesnės laikosi vienybės, nekaipo szios dienos katalikai, ir tuo didesnė mums gėda priesz žydus, kad tarp anų nieks neparodys tokių iszdavikų, nės nežinau net pavyzdžio, kad žydas žydą apskustu policijai, duokime už laikymą ir par-davojimą uždraustų arba kantrabandinių daiktų; o czia dabar katalikas apskundžia savo artimą, da-gi neteisingai!

Tokių pavyzdžių Kulių parakvijoje rasik daugiau galima butu prirokuoti nekaipo kitosę szalyse; ir tas szpiega-vojimas ir daneszimas yra teip kasdieninis daiktas, kad net nekurie stacziai isz to uzdarbauja, įpatingai tarnaujantieji. Privesiu tikt viena pavyzdelį. Kaip, žinoma, laikę karuna-cijos buvo draudžiama nuo darbų; vaikas tušo ukininko Viz-tavėnų sodos ant persergėjimo ukininko, kad nedykinėtu, atsakė, nevalnu esant dirbti, ir rengėsi kažin kur eiti. „Tai kur-gi tu dabar eisi?“ paklausė. — Uždarbauti, atrėmė vaikas (tarnaujantis). „Kaip tatai uždarbauti? tu pats sakai nevalnu esant sziantdien dirbti.“ — O-gi mat Plungės asesorius žadėjo duoti po 10 rublių kiekvienam, kurs, pa-matęs ką laukę bedirbantį, anam pranesz toks ir toks par karaliaus dienas buvęs darbę; ot jai kur pasaugosiu tokį, na ir uždirbsiu. Kaip isz tos kalbos matyties, tas vaikas ir pats prasisznekėjo apie savo szėtoniszką amatą; o kiek tokių yra visai žmonėms nežinomų — sunku yra žinoti. Gana to, kad, jei kas ir moka skaityti ir galėtu pasiskaityti kokių norint laikrasztėlių arba szejp jau kninguczių, teip szziurpulingai saugojasi tokių sznipukų, kad arba visai nėkokių rasztų neskaito; arba, jai ir skaito koks vien's kits visoje parakvijoje, tai teip pasislėpęs, kad nieks apie tą nežinotu; apie pasikalbėjimus tarp savęs apie tokius dalykus

negali būti ir kalbos. Ir dėlto kuliečių ir abelnai žemaičių, yra labai daug tokių, kurie ir ligšiol dar nežino, kad jų kalboje yra „gazetos“ ir kad anos yra įpatingai dėl jų yra rasmomos.

Utique.

Isz Kulių (Telszių ap.) Žynius. Sukruto, sujudo kuliszkiei, kada Visztavienu sodos ukininkas Meszkauskis, jieszkodamas gydytojaus dėl pagelbėjimo suparalizuotos ir kelinti metai kaip ant patalo gulinczios moters, užėjo, da-gi kur, Tvarų parakvijoje tokį žmogų, kurs iszkeikęs ir suvelés medicinos (tai yra tikrųjų daktarų) mokslą ir visus gydytojus, apsiėmę aną pagelbeti. Tas gudragalvis buvo tai Jonikas (jo vardo nežinau). Ukininkas M. su linksmu veidu isz Tvarų pagrižęs, pasigyrė sąsiedams ir sąsiedėms, atradęs „stebuklingą daktarą;“ ir beveizdint per keles dienas mažne pusė Kulių parakvijos iszszveitė į Tvarus, jieszkodami to „stebuklingo“ žmogaus. Ar sziokie, ar tokie, kurie turėjo dar sziek-tiek makalėje smagenų, ėmė stebėties, kas czia dedasi. Iszmintingesnieji kiek galėdami įkalbinėjo žmonėms, persergėdami, kad neapsigautu, kad anam netikėtu, kad vis tai monai, aiskindami, ten esąs koks norints apgavikas. Bet kas tau ten klausys? Iszmintingesniųjų žmonių rodos niekas neklausia; jei ir ateina kas, tai tikt papraszyti keleto rublių ant kelio į Tvarus . . .

Motriszkoji B., man gerai pažįstama, pasigyrė man jau buvusi pas Joniką. Isz anos pasakojimo galima arcziaus pažinti tą „žynių“.

Kas-gi tavę tenai neszijo? stebėdamos paklausiau.

„Na-gi, asz Tamistai papasakosiu. Kaip tikt iszgirdo senis Gliožeris apie tą daktarą, tai visas nuszvites ir džiaugdamos tarė; „czia tatai pati Apveizda atsiuntė isz dangaus tą daktarą; kiek tai piningų padėjau ant visokių doktorų — nėvienas nepagelbėjo; o tas, mat, nuo visų ligų gelbėja.“ Tas tatai senis, paskui dar viena sąsiedė M., ėmė manęs małdauti: „nuvežk ir nuvežk mus pas tą daktarą, ir pamatysi, visi sveiki pagrįszime.“ Ką daryti? Pakinkiau į ratukus porą arklių ir iszvažiavome. Teip pageidautaji žmogų atradome dar už szeszių viorstų anapus Tvarų. Szalip vieszkelio radome pakrypusį Joniko butą. Buvo

jau vakaras, kad privažiavome jo triobelę, ir įėjome į vidų. Tamsu, nieko nėra matyties. Neilgai laukus atsirado nedidelis vaikelis, vardu Juozapas, kurio visupirmu paprasčiau, kad bent szviesą uždegtu. Vaikelis graibėsi, graibėsi patamsiai; ant gašo užčiuopo kur ten brėžuką ir uždegė mažą užrukusią lemputę. Prie tokios szviesos sunku buvo iszveizdėti, kas buvo toje triobelėje: ant stašo yr kokios ten skrynutės; daugiau nieko nemaciau.

Na, kur-gi tavo „ponas?“ paklausiau.

— Guli; girtas isz Tvarų parvažiavo — atsakė.

Tai jau rods, pamislyjau: kada-gi jis dar prasiblaivys? Neužilgo, szit, ir pats „ponas“ bejeinas. Jis yra jau senas žmogus ir ant pirmos pažiūros tuojaus matyties mylis degtinę, kaip nurodo iszpurtes jo veidas, net pamėlinyjusi nuo stiprų gėraų nosis; kakta sumuszta ir akis užvirtusios. Net nusigandau, pamacziusi tokią baidyklę. Iszlingęs isz alkieriaus, ar isz kur tenai, vos besiturėdamas ant kojų ir visas virpėdamas, paveizdėjo į mus ir aplinkui graibydamos virpansziomis rankomis, klausia: „ar nėra czia sznapszo?“ ir nutvėręs nuo lango butelį su koku ten skystimu, supylė sau į gerklę. Atstatedęs ant lango tuszczią butelį, prisiartino prie mūsų arczius. „Ar pagelbėtumi, ponas, tą senelį?“ — paklausiau: teip vargszas kankinasi tampymais.“ Ir lyg tyczią ligotas senis, mums bekalbant, stovėjęs pas peczių, pavirto ant žemės ir ėmė bliauti nežmoniszku balsu ir tampyties, miszlungio pagautas. Jonikas liepė tuojaus savo Juozapui, 13—14 metų vaikeliiui, sutrinti kokių ten szaknelių, paminavojo dar keistus anų vardus, turbūt lotyniszkus (žinoma, dėl apgavimo) ir atvirinus duoti ligoniui gerti. Pakol vis tai iszpildė, senį ir miszlungiai pametė. Apie kitą ligonį, kurį su savimi buvau atsivežusi, szį vakarą nieko nekalbėjo, ir rytojui vis ką atidėjęs, nusvirduliavo sau gulti, murmėdamas, kad ligonis neatvežė jam sznapszo. Jonikui nuvėjus gulti, ir mes ėmėme rupinties apie nakvynę, ir kur kas sumanė, ten atgulė. Manę ir mano sąsiedę vaikas nuvedė į daržinę. Pirmneng sumigome, mano sąsiedė dar ilgą laiką dejavo ir po valandos atsiminė, serganti tikrai isz rustybės: buvusi susigincyjusi

su vyru dėl karvės; vyras liepęs neleisti anos į ganyklą; ji-gi priesingai — leisti; karvė laukan išleista turėjusi versų ir iš to pakilęs dar didesnis barnis, ir nuo to laiko ji serganti. Tuotarpu mažas Juozapas, palipęs augščiau, gulėjo ir visą tą jos kalbą girdėjo, o rytmetuj atsikėlęs viską papasakojo savo „ponui.“ Atsikėlusi tikt mudvi įėjova į triobą, o „ponas daktaras“ jau įsžnabszavęs, nieko neklausęs lygšiol savo ligonies, kad neims szaukti: o dėlko tu teip pykai ant vyro dėl karvės? ir kam reikėjo aną leisti laukan? o dabar czia tau — sergi iš pasiutimo!“

Mano sąsiedė ir akis pastatė: matai tikt, jis yra teipo-gi ir „žynius,“ pamislyjo: ir mano mislis ir ligą iš kalno žino. Ir tokiomis mislimis užimta veizdi į jį lyg į koki šventąjį. „Žynius“ tuotarpu pradėjo pasakoti apie savo mokslus, turis „paparczio žiedą,“ turis daugel piningų, kaip sudėšęs 3 milijonus rublių, tai statysęs Tvaruosę bažnyčią ir tt.; toliaus pasakojo piningų už gydymą neimęs, tikt reikią užsimokėti už vaistus (gydyklas,) o tokių vaistų, kokius jis duodęs, niekur nėra, vientikt Tvaruosę pas žydą * * ir tt., ir kad tuojaus nieko nelaukus reikią į Tvarus važiuoti. Toji jo kalba man pasirodė lygiai sapnas: kiekvienas jo žodis išrodė melagingas; norints ir pirmiaus jau abejojau apie ano tikrumą, dabar-gi visa jau matau jį meluojant ir apgaudinėjant mus; bet kaip ten buvo, kaip nebuvo, tikt nepoilgo jau sėdėjome ratuose ir kartu su mumis Jonikas. Tvaruosę atjieszkojęs savo bandžiuolį augščiau minėtąjį žydpalaikį, susivedė visus mus į karcziamą, ar kur tenai į žydo triobą ir liepė pastatyti sau degtinės. Jonikas pasirodė dar iszkalbingesnis, o sznapszą teip ir pylė į gurklį, lygiai putrą. Tas viskas tęsėsi gan ilgai, kad net nusibodo beľaukiant pabangos; ant gaľo, kada degtinė buvo jau iszsrėbta lyg dugno, žydas isztraukęs isz paľovio paskretusį ryszeli, pritaisė kas-žin kokių ten sziukszlelių; užmokėjome piningus (neatmenu gerai kiek — regisi rublinę su virszumi) už vaistą ir iszvažiavome namon. Dabar tikt viską apmislyjusi supratau, tai buvus monelninką: nei mano sąsiedka, nei senis Gliožeris neiszgyjo; kokie buvo, tokie ir tebėra.“

Szитай, ką girdėjau nuo tos motriszkosios.

Bet to dar negana, kad tas Jonikas apgavo kelis tiktai kuliszkis, kurie pas jį buvo atplūdę ir piningais už vaistus gautais su Tvarų žydu pasidalyjo; mažas czia pelnas: reikia pacziam važiuoti kur daugiau yra mulkių. Ir ėmė laužti galvą „bene parvažiuoti pacziam į Kulių parakviją? tenai manę ant rankų neszios.“ Teip jam bemislyjant, szit, ir vėl atvažiuoja skaitytojams žinomas Visotavėnų ukininkas vežti jį prie ligonies. Žinoma, jis nesiprieszino ir isz džiaugsmo delnus trindamas, rugsėjo 9 dieną parsikraustė į Kulių parakviją. Ką Jonikas veikė Visztavėnuosę, tai gerai nežinau; tas tiktai tiesa, ligonis kaip gulėjo suparaliziūota, teip ir szilandien tebeguli, norints „žynius“ ir buvo žadėjęs per tris dienas iszgydyti. Bet gudrus apgavikas ir czia rado kaip reikia iszsisukti. „Czia tokių gydyklų, turbūt, nerasite; jei kur ir gausite, tai nebus tokios“ — ilgą litaniją visokių iszmislytų žolių prirokavęs, pasakė. Po dviejų dienų ėmė jieszkoti priekabą prie Meszkauskio, o tokią atradęs tuojaus su anuo susipyko ir iszsižadėjo gydyti ano moterį, kad nepraeitu treczioji diena, kurioje turėjo iszgyti ligonis, kad treczijaą dieną prie ligonies tebebudamas, nepagadintu sau intereso.

Atvažiuodamas į Kulių parakviją, Jonikas nemislyjo visą laiką buti prie vieno ligonies ir cziulpti isz jo glėbėjų piningus: atsikratęs nuo Meszkauskio, skubinosi į patį vidurį parakvijos, tai yra į miestelį, skleisdamas terp žmonių kalbą, buk pats klebonas jį dėl parankumo parakvijonims tenai kvieczia. Bet kad jis nevien vadinosi „daktaru“, bet ir „žyniumi“, todėl pasirupino pajieszkoti sau pagelbininko, kurs geriaus už kitus žinotu savo parakvijos žmones ir anam isz kalno apsakytu jų gyvenimo atsitikimus. Per tokį Joniko pagelbininką atsirado Jonuszas, kuliszkis, žinoma, dėl užmokesnio. Teip prisitaisęs, nuo Meszkauskio stacziai atbildėjo į Kulus. Reikia tikt stebėties, kokios czia buvo lengvatikybės apraiszkos. Nesuskubo įvažiuoti, o czia jau iszsižioję lūkė jo; pajutę atvažiavus, tuojaus pradėjo isz visų pakraszecių rinkties, netiktai motriszkosios, kurios yra žingeidesnės ir lengvatikesnės, bet ir vyriszkieji, ir ne eitę ėjo, bet — netikėsi, skaitytojau — begtę bėgo, lygiai ant gaisro; trumpamę laikę susirinko burys arti

dviejų szimtų žmonių. Jei kurie nemislyjo pas Joniką gydyties ir duoti anam į ranką paveizdėti, arba teirauties apie ateinanczius daiktus, tai bent pamatyti jį. O Jonikas tuotarpu stovėdamas viduryje burio, giriasi sau „turįs paparczio žiedą“, viską žinąs, turįs rasztą nuo ciecorienės, esant czia daugel jo neprietelių, bet nėviena anam nieko nepadarysent ir tt. Ar sziokie, ar tokie, veržiasi prie ano ar tai pagalbos nuo ligos praszydami, arba ar laimėsę byla — teiraudamos, ar atrasę pavogtą daiktą. O Jonikas nebesuskubi atsakynėti: „Tau liekarstos rublinė... tau 40 kopeikų, o tau 75 kop.; pirksi, nepirksi, o tavo liekarstos pusantro rubliaus... Visus jumus pagelbėsiu; visi busite sveiki; tiktai iszgyję pasimelskite už manę...“ Vienam žmogui užraszė, beje ką asz kalbu: jis pats raszyti nemoka, papraszė kito, kad anam užraszytu isz aptiekos: „cinamono“, „liavantulės“, ir muszkatinių rieszutėlių, nesakydamas nei už kiek, nei kiek paimti, ir duodamas žmogui popierėlį, persergėjo: „Kulių aptiekoje dar rasik negausi tokių gydyklų... palaikė aptieka, ir 2 rublių neverta“. Tasai žmogus nuvėjo į aptieką ir papraszė gydyklų duoti pagal popierėlį. Aptiekorius, kurio akysę viskas tas dėjosi, isz žingeidumo paklausė: „nuo kokios ligos užraszė tau tas gydyklas?“ — „Tatai nuo svaigulio“ — atsakė — „ir teip nuo užimo“. Aptiekorius, palingavęs galvą isz pasigailėjimo, tarė: „norints ir cielą vežimą szitokių gydyklų suėstumi, ir tai tau nebus geriaus“. Bet žmogus, žinoma, netikėjo, nės jau gatavą turėjo atsakymą, Joniko įkalbėtą.

Jonikas ilgai negaiszės, prisirinkęs piningų kiek tiktai anam tilpo, isznyko sau visai nežiniai, ir nežinau, kur jis isz Kulių dingo (žinoma, paskui vėl kur norint pasirodys, tikt jau toliaus, terp nepažįstamų). Buvo ketinęs dar isz Tvarų atsiųsti gydyklų; ale turbūt žinojo, nė vieno anas nepagelbesent, todėl nebesirupino atsiųsti, ir neatsiūs.

Pamislyji žmogus, kaip brangi dovena yra tas apszvietimas, ir kokio pasigailėjimo vertas yra tamsus prascziokėlis, kurs pirmam pakliuvusiam apgavikui pasiduoda! *Utique.*

Meilė tėvynės nemirsza.

Medeli, augęs szioj' žemelėj'
 Kur tavę vesz, kur tavę dės?
 Ar atminsi szią szalelę?
 Ar tau miszkų szijų negailės?

Nejunti, Lietuvos medeli!
 Tau vis tiek pat, kur tavę dės.
 Beržų neverksi, nei ėglelių,
 Mediniai szirdžiai negailės.

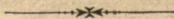
O asz, apleisdams szį krasztelį,
 Dar kartą trokszcziau pamatyt,
 Nės trokszt' labai mano duszelė
 Tėvynėj' kaulus paguldyt'.

Ir duobė tėviszkės meilesnė,
 Kurioje kunui reiks gulėt,
 Ir giesmė brolių daug saldesnė,
 Kurią numirus reiks girdėt.

Ir nors atszalusiamę kunę
 Szirdis liepsnoti negalės,
 Bet žemėj' mylimos tėvynės
 Kauleliai mano tegulės.

Tegul ir mėtos ir rutelės
 Ant mano kapo augs, kvėpės,
 Ir skaiszczios Lietuvos mergelės
 Aplaistys jas ir nuravės!

J. Margalis.

Paminėjimai.

Trumpamę laikę išz mūsų tarpo giltinė išzrovė du nepaprastu Tėvynės mylėtoju ir Dievo tarnu: kunigą Silvestrą Gimžaucką ir kunigą Aleksandrą Burbą.

A. † a.

Kun. Silvestras Gimžauckas

apleidė szį pasaulį 15 d. rugsėjo mėnesio 1897 m., besigydydamas Varszavoje, turėdamas 52 m. amžiaus, o 20 kunigystės, kaip raszo „Kraj.“ Smulkmenų išz jo gyvenimo mes nežinome; papeikiame jo sąsiedus, kad lygšziol mums neprisiuntė: pasitaisykite, bus tai išz vienos pusės geriausias paminklas, juog dabartinė jaunų lietuvių karta neužmirszta savo pirmtakunų. Kun. Silvestras darbavos par visą savo gyvenimą tarp vilniezių lietuvių įvairiosę parapijosę buvo Merkinės džiakonų ir numirė . . . Bogušlaviszkio (Vilniaus apygardoje) altarystą, nors amžius, dar negalėjo jam duoti tiesos atsitraukti nuo darbo. 52 metai tai ne par didis amžius, apskritai imant; kartais vienok daug-daug gal pergyventi par pusamžį ir gatavai susenėti. Teip buvo ir su kun. Silvestru, nės jis buvo katalikas . . . lietuvis . . . Vilniaus vyskupystėje. Kas žino dabartinį mūsų padėjimą, tam socziai gana bus tų trijų žodžių: **katalikas, lietuvis, Lietuvoje**, kad galētu patsai pabaigti istoriją jo vargų ir kentėjimų, žinoma, jei jis buvo **geras katalikas, geras lietuvis**.

A. a. kun. Silvestras savo darbais užsipelnė vardus gero kunigo ir gero lietuvis, o tokių žmonių kasdieną labiaus reikalauja pažeminta ir nuskriausta mūsų tėvynė. Dievobaimingų kunigų mums netruksta; kituose krasztuose galētu už tą nuo szirdies pasakyti — acziu Dievui; ale Lietuvos kunigui neužtenka vieno dievobaimingumo, jei nori pasekmingai žmonėms tarnauti, ragint prie pildymo Dievo valios, prie doro tatai, teisingo gyvenimo. Dėlko? Dėlto, kad lietuviai, nesenei išzliuosiuoti išz kuniszkos

vergijos, tebėra dvasiszkoje vergijoje pas maskolius ir lenkus, o jau menkas vergų dorumas: prislėgti jungų, jie paprastai turi nebejaucią sąžinę ir sustingusias smegenis — kietą uolą, ant kurios pasėtas dorybės grudas, vargiai išbujuos ir išduos gausius vaisius; gerai, gerai, kad išdygs, bet vietoje liekno žalio medžio, regėsime ir iš tikro regime kerėjimą pariečių. Szios gadynės lietuviai — silpnas lietuviai, silpnas katalikai, ypatingai pakraszečiuosę Lietuvos Vilniaus ir Gardino gubernijose; apsnudę tebėra, vietomis ir pažadintas tebegnūsija, o tas ypatingai patinka mūsų pergalėtojams — maskoliams. Tesnaudžia, sako, ir nesapnuoja dar par kelias deszintis metų; jei paskui ir nubus kuomet, praeitė jam regėsysis, kaip sapnė, kaip par miglą; praeitėje garsi Lietuva ir katalikystė, dabartėje-gi aiszki, druta iszsiplėtusi Maskolija ir pravoslavija ką iszsirinks. Ir isztikro: rytų pakraszečiuosę lietuviszkas vardas sparčiai nyksta, o prie to visomis spēkomis prisideda ir mūsų bicziuoliai-lenkai, nės ir jie tarias besnaudžiantį lietuvių iszvilkti isz jo kailio, o apvilkti savu. Cziucziu liuliu, lietuvi! dainiuoja maskolis, cziucziuliuliu! dainiuoja ir lenkas, ir kiekvienas nuo savęs kaiszioja lietuviui į panosį chloroformą, tiktai maskolis didesnę dozą. Maskolis rupestingai atitraukia szalin visus nubudusius jau lietuvius, kad nepakeštu triukszmo ir nepažadintu kitų, tatai, iszgena Maskolijon visus mokytus lietuvius; maskolis gesia visokią szviesą, kad jos spiduliai nepaeržintu užmerktų akių, tatai, neduoda mums druko, kningų, gazetų. Lenkai, nustoję valdžios negali teip daryti ir kitokių pragumų nebeturi, kaip tiktai gyvą „cziucziu liuliu“ dainelę giedamą į ausis lietuviui dvaruose ir . . . ir bažnycziose. Lenkystė su katalikystę sukibus, kaip kunas su duszia. Sako lenkai, pagaliaus ir netikiai ir rodos jiems katalikystę iszgaruosiant atsiskyrus nuo savo kuno. Ale tai baisus melas, aklybė isz geros valios. Mūsų bažnyczia vadinas neveltui **katalikiszka**, tatai — **visuotinę**; ne su vieną lenkystę sukimba, kaip su kunu, bet su kiekvieną pasaulio giminę ir juo angszcziaus ir neatskiriama, juo į anų tarpą (katalikystės ir tautystės) mažiaus kas kiszys. Lenkai norėtu katalikystę

ir lietuvystę suklejoti . . . lenkystę, ale praktikoje tos tris dalis nėra netilpsta, viena veikia iszspruksta isz kitų tarpo: ar lietuvystė, ar lenkystė. Jei lietuvystė iszspruksta isz lietuvio duszios, palieka jisai naujikas: viskas jam svetima, prie nieko dar neprisirisęs; lenkystę lengvai isz-gena maskolystė arba ir kitoki „ystė,“ jei antsipuštu. Isz pasirodo ant nelaimės, kad isz lenkiszkos lietuvių katalikystės nei lietuvis, nei lenkas nepasinaudojo: lietuvis prie lietuvystės atszą, o lenkystei maskolystė neleidžia isikerėti, o maskolystei isikerėjus menka belieka ir veikia nebelieka katalikystės. Jei katalikystė isz paskyrimo paties Isz-ganytojo turi buti duszią visų tautų, tai tegul-gi ateina prie lenkų ateina kaipo lenkiszka duszia, prie lietuvių, kaipo lietuviszka duszia, prie bałtrusių kaipo bałtruszka ir tt., tadą užvis sveikiaus bus visiems.

Ant nelaimės tos tiesos nenori suprasti lenkai ir lietuviai, iszsivertę į lenkus, o užėmantis vietą vaisintųjų katalikiszko mokslo lietuvių dusziosę. Jiems gal rodos Isz-ganytojas užpyksias už skelbimą jo mokslą „chamską“ kalbą. Jei tas prietaras visur pasiliko dar po truputį, tai Vilniaus vyskupystėje ypatingai ir dėlto tenai, ne kamę kitur reikalingi yra griautojai senųjų prietarų. Sunkus tai darbas, kas vieną ranką reikia griauti, o kitą ranką ginties nuo tykanczių ant paczios gyvasties; vieną ranką ginti lietuvis nuo lenkų, antrą nuo maskolių. Płatus tai karės laukas, kurį apleido nekuomet neužmirsztinas kun. Silvestras Gimžauckas. Visi žino, kad jis buvo geras kunigas, anot to, pagal szirdies Jezau. Katalikystę mylėjo, joje lyglai-kinį ir amžiną iszganymą regėjo; ją apgindamas atsitraukė ant savės smarkų persekiojimą maskolių, kurie jį iszmetė isz džiakonystės, nedavė paskui niekur vietos, o jei leidė kamę apsigyventi, tai nemokėjo nėkokios algos. Nepyko už tat Dievo tarnas; žinojo dėl Dievo kencziąs ir nuo Jo gausesnį užmokesnį gausias. Smarkesnį smugį uždavė jam jo sąbroliai kunigai, ypatingai perdėtiniai, kurie jį persekiojo isz kitos priežasties: kun. Silvestras pasiliko lietuvis ir augsztai kėlė tą vardą tarp iszvirtusių isz lietuvystės sąbrolių. Ąlabius už kitus apsiszvietęs, didelis iszminties vyras aiszkei matė vodingas pasekmes płatinimo

tarp lietuvių lenkiszkos katalikystės. Jis diegė į lietuvių szirdis ne lenkiskai katalikiszką mokslą, bet gryną katalikiszką, leisti-gi gynu lietuviszku vandeneliu, szildė lietuviszkos szirdies jausmais ir pilną tiesą turėjo laukti, kad jo diegimas veikiaus prisiims ir į žalesnį medį iszbujuos. Tyrė patsai lietuviszką kalbą, kad kuogryniausiai mokėtu skelbti Dievo žodį, vertą juog gražios formos, vertą, kad netersztumeme svetimomis atmetomis. Skelbė žodžiu dievobaimingumą tarp lietuvių; isztremtas nuo lietuvių, negalėdamas kreipties prie anų su gyvu žodžiu, leido jiems raszytą dievobaimingą žodį; nabasznickas buvo žinomas, kaipo raszėjas ir iszduotojas religiszkų kningelių, ant ko ir kaszto buvo nemažai padėjęs. Kaip karsztai kun. Silvestras mylėjo savo Lietuvą tėvynę reiszkia mums jo dainos, daugybėje tarp žmonių rankraszcziuosę ėsanczios, reiszkia jo istoriszkos giesmės, kaip antai: „Lietuvos Bicziulis“, apgiedojęs ir apraudojęs garsią Lietuvos praeigą Lidos miesto griuvėsiuose, reiszkia ditirambai Lietuvos krasztui, priesz kuri, anot jo, nėra pasaulyje patogesnio. Rasit pavyks mums apskelbti nors vieną isz jų, jei suvoksime.

Szvietęs pavyzdžiu begyvendamas ir numiręs paliko mums pavyzdį; isz mažo savo turtelio dalį paskyrė ant numylėtos Lietuvos reikalų, kningų ir mums kliuvo szimtinė, už ką karszcziai dėkavojome rasztuose, nemaž nežinodami, juog jau isz ano svieto veizd į dėkingą musų szirdį. Užmokėk-gi, Vieszpatie, amžinu atilsiu tam, kurs dėl Tavo ir tėvynės vardo be paliaubos kariavo!

Kun. Silvestras nebuvo vienatinis kunigas neužsigynęs lietuviszko vardo, ale buvo vienas isz pirmųjų. Prie garsingesniųjų ir teipo-gi persekiojamųjų reikia priskaityti tebegyvenantį garsų bicziulį kun. Ambroževiczių, kuriam net „Krajuje“ Asztrios Bromos klebonas Fronckeviczius nuplėszė szlovę, užmesdamas jam, kad apgindamas lietuvių reikalus riszas su generalgubernatorium priesz savo vyskupą. Tą neszlovę „Krajus“ turėjo atloti. Prie jų priguli keletas jaunesnių ir a. a. kun. A. Būrba.

A. † a.

Kun. Aleksandras Burba,

Plymouth'o klebonas numirė 27 d. kovo m. 1898 m. Nabaszinkas buvo žinomas isz dar karsztesnės Lietuvos meilės, neg kun. S. Gimžauckas. Kun. Aleksandras gimė 1855 m. 30 d. spalį m. ir augo Pailių kaimę Kruopių parapijos Sziaulių apyg. Sunus ukininkų Aleksandro Burbos ir Onos Budavycziutės. Nuo pat mažystės nabaszinkas buvo įsimylėjęs į lietuviszkas kningas. Vos pramokęs skaityti, neapleido nei vienos kningos, kurią galėjo pas sąsiedus gauti, neperskaitęs. 1873 m. nukeliavo į Sziaulius ir mokės kaipo „Szvedas“; 1877 m. iszdavė ekzaminą prie Vilniaus gimnazijos ir pastojė ten pat Vilniuje į Seminariją. „Nežinau, kodėl, sako patsai kun. Aleksandras, bet jau isz mažų dienų turėjau kokį prisiriszimą prie lietuviystės, ir pats to nesuprasdamas. Kadą manę motina iszmokino lietuviszkių poterių ir prisakymų, mano tėvas buvo manę panorėjęs mokyti ir lenkiszakai, bet asz nuo szio atsiprasziau su aszaromis, kadą Sziauliuosę buvau, kur visi lietuviszki mokytiniai stengės pramokti lenkiszakai ir man ta mislis pradėjo lįsti į galvą. Nusipirkau žodyną maskoliszakai-lenkiszką ir sziek tiek pramokęs pradėjau poterius kalbėti lenkiszakai ir mađakningę skaityti lenkiszakai. Tas mano persimainymas neilgam pateko, nės už keletu mėnesių lenkiszkąją suđeginau, o grįžau atgal prie lietuviszkos mađakningės ir jau su kožnu lietuviu ar norincziu, ar nenorincziu lietuviszakai sznekėdavau... Seminarijoje tarp savo draugų visad pasirodydavau lietuviu, szioiskas tokias daineles paraszydamas, o vasaros laikę... dainas apie Lietuvą dainuodavau arba tankiausiai lietuviszkas kningeles perskaitydavau ir nesykį isz Lietuvos istorijos szį bei tą pasakodavau“. Į kunigus iszventė Aleksandrą Kauno Pavyskupys-Beresnevyczius 1882 m. Spalį m. 13 d.; buvo tuojaus paskirtas už kamendorių į Žaslius, veikiai perkeltas už filijalystą į Vidiszkę, o 1884 m. geg. m. 26. d. Vyskupas Grineveckas jau davė jam kleboniją Labanoro (Szventenų

apygardoje.) Lapkrityje 1886 m. naktį maskoliai suėmė jį ir nugabeno į Gardyno klostorių ant dviejų metų už platinimą lietuvių ir išleidė vos 1888 m., bet klebonijos jau nebegavo; po kelių mėn. vos užtvirtino į Adutiszkio kamendorius, kaip vėl sukilo persekiojimai už lietuvių. Sąsiedas Borkevyčius ponas nuvažiavo pas gubernatorių, apskundė kun. Burbą, kaip paojingiausi žmogų ir tuojaus buvo perkeltas už kamendorių į Valkeninkus. Matydamas persekiojimams nebusiant galo, kun. Aleksandras nevažiavo į V., bet išdumė į Ameriką ir čia gavo kleboniją prie lenkiskai-lietuviškos parapijos Plymouth'ę Pensilvanijoje; po kelių mėnesių atsiskyrė nuo lenkų ir sutvėrė grynai lietuvišką parapiją (Apie tolesnius jo darbus veizdėk žiniose „iš Amerikos“). A. a. kun. Aleksandras yra mums pavyzdžiu, kaip daug gali padaryti žmogus, atsidavęs kokiam mislei. Tarnavimas Dievui ir Bažnyčiai paprastai neužima viso kunigo laiko. Atsitinka, tiesa, toksai laikas, kad par kiauras dienas reikia sėdėti bažnyčioje arba ant ratų; bet daugiausiai kunigo užsiėmimai baigias lyg pietų. Ant ko apversti popietuvi, jei prie ligonių neveža? Daugumas sėdi už kningų dėl nenuobodžiavimo, bet daugumas dėl tolesnio mokimos, idant ir savo protą išplatintu ir kitus galėtu geriaus pamokyti. Kas turi sziokią tokią dovanelę valdymo plūksną, griebias už plūksnos, raszo kningas, gazetas dėl žmonių naudos. Paklauskite tokių, kunigų, kamę jie gauna tiek laiko? Ką atsakys? Atsakys, kad ir Velykiniamę laikę gal atrasti porą valandų dėl savęs ir iszjuoks tus, kurie užkviesti prie darbo, iszsikalba teisindamies didumu parapijos, daugybę procės ir tt. Darbszcziam žmogui ant visko užtenko laiko, ir bažnyczios dalykų neapleidžia ir daug kito ko padaro, jei nekimba nuolat prie žaliojo stalelio. Isz tikro kun. Aleksandras laiko negaiszeno, kaip matyti isz jo kelionių po Ameriką, isz tvėrimu lietuviškų parapijų. Apie tą iszdavė kningelę „Peržvalga lietuvių darbų Amerikoje.“ Iszvertė isz svetimos kalbos placzią „Bažnytinę Istoriją,“ paraszė dvi poemi „ponas Bartkus,“ „Senkaus Jurgis,“ savo kasztu spaudino ir daugybę dovanodavo dykai. Atspaudęs savo „Bažnytinę Istoriją“ paaukavo visiems

Lietuvos klerikams po vieną, bet kauniszkaiai tuomet gan prislėgti baimę, negalėjo anų persigabenti ir atsisakė nenorėdami, kad pražutu brangios kningos. Paskui kiekvienas aną igavo, bet tamę tarpę kun. Aleksandras galėjo nemažai nuliusti isz regimo jaunumenės atszalimo prie lietuvystės dalykų. Paskui savo kasztu iszleidinėjo pamokslų laikrasztį „Valtis“, redaguodamas vienkart „Vienybę Lietuvinkų.“ Iszguldymas Lekcijų ir Evangelijų isz „Valczio“ patilpo paskui į didelę kningą daugiau ne 800 pusių, gannama ir dabar. Ale kas viską suskaitys? Amerikiečiai jo sąsiedai turi užraszyti kiekvieną jo žingsnį, nės kas žingsnis tai pavyzdis buvo. Turėjo daug neprietelių ir prieszų, o tas, pagal vokiszko priežodžio, daug szlovės (daug neprietelių, daug szlovės). Žmogus niekam vertas niekuomet neįgija daug prieszų, nės vieni aną niekina, kitiems nesisenka sukibti su amžinai nieko neveikiancziu. Bet kas darbuojas, tas kariauja, o kariauja nesi su melnycziomis, bet su prieszais. Bet miras tam nepailstanciam darbininkui, isznyko prieszai, visi lygiai nulenkia galvą priesz jo nuopelnus. Ant kun. Burbos regime, juog ne visuomet baisu yra pusti priesz vėją. Kad pradėjo darbuoties tarp vilnieczių, sukilo perkunai po visą szalį, didesnį triukszmą padarė neg kun. Gimžauckas. Ponpałaikiai szunis kabinėjo ant jo, ypatingai, kad iszvažiudamas, isz Liverpolio (Anglijoje) atsiuntė eilas — atsisveikinimą su visais tais savo neprieteliais ponpałaikiais, lietuviais isz virtusiais į lenkus ir par „Varpą“ iszplatino. Teko tuomet ir mums tas ląksztelis ir ne vienokį padarė įspudį. Vieni džiaugės ir rankas trynė; „a! gerai, gerai!“ Kiti vaipės nuduodami dievobaimingumą ir užmetinėjo; „reikėjo bent vardų nesklensti po svieta!“ O treti už tą nebenorėjo pripažinti jam nei „kunigo“ vardo. Ir Amerikoje putė priesz vėją, ir ten szunis ant jo kabinėjo svetimieji ir savieji. Ir kas ant gało iszėjo? Kad apie ano prieszus pasiliko tik . . . truputis pagedusio kvapo, apie kun. Burbą su garbę kalbą visa Lietuva. Szlovė jam ir garbė kol gyvuos lietuviai, sziamę pasaulyje, o anamę užpelnyta Dangaus karalystę, kurią czia skelbė!! Amerikiečiai, atminkite, kad

nuo jusų laukiame pĺaczios nabaszniko biografijos ir iszsemanczių žinių. —

Musų rasztai.

„Dirva,“ apie kurią buvo jau Nr. 3 raszyta, iszleidė jau tris nepaprastos vertės veikalus ir toliaus žadas nesznausti. Redaktorius kun. A. Miliukas praszo siųsti pas aną rankraszczius literaturiszko ir moksliszko turinio, kaip antai: moksliszkus rankvedžius, traktatus, biografijas, surinkimus dainų ir pasakų, svarbesnes apysakas ir tt. lygiai visokius paveikslus vietų ir ypatų, nės „Dirvos“ iszleidžiamos kningos yra iliustruojamos. Kas neturi kaszto ant spaudos esanczių rankraszczių tai siunczia pagal antraszą: **Rev. A. M. Milukas, Shenandoh, Pa. U. S. America.**

Lyg szioł „Dirvoje“ pasirodė 16.*) a) „Medega S. Daukanto biografijai,“ surinkta darbsztaus žemaičio Mieczystłovo Dovoinos — Silvestraiczio, kurs kasztais a. a. kun. A. Burba ir kun. A. Miliuko važinėjo po Žemaitiją: Lenkimus, Truikinus, Kivylius, Papilę, Triszkius ir k.; iszraszė daugalį palaikų, esanczių dabar prie S. Daukanto sesers vaikų Kauneckių Kivyliuose, nuėme fotografijas vietų ir ypatų (15 fotogr.) Turi 128 p.; kasztuoja Prusuose 60 kap. Kas-gi nežino Simano Daukanto, mokyto vyro, didžiausiojo musų raszėjo, autoriaus visamę mokytamę svietę žinomų „Budus gyvenimo Lietuvių Žemaičių ir Kalnėnų.“ „Istorija Lietuvos“ jau atspaustos dviejose didelėse kningose. Medega s. D. biografijai bus tatai reikalingas priedas prie „Istorijos.“

17. b) „Mededa tautiszkaiz musų vaistininkysteiz.“ Parupeno Dr. J. Basanavieczius 32 p. Su dviem portrietais paties Dr. J. Bas. Yra tai sąraszas lietuviszkų vardų ligų, užraszytų augszcziaus minavotojo D. Silvestraiczio apie Raseinius, Dr. Jonuszo apie Biržus (Kauno g.) ir paties Bas. apie Ožkabalius (Suv. g.) Ligos su trumpu apraszymu isz paczių žmonių lųpų ir su moksliszkais vardais.

*) Veizd. Nr 3 „T. S.“

18. „Rankvedis Senoviszkos Istorijos“. Pagal Fisherį, Gazeau ir kitus parengė kun. A. Milukas. 78 p. su ilustracijomis. Trumpai, aiškiai apraszo senovės galingos vieszpatystes: Aigypą, Assiriją ir Babiloniją, Feniciją, Mediją ir Persiją, Judeją, Indiją ir Kynus.

19. „Mythai, pasakos ir legendos Žemaiczių“. Surinkti ir iszleisti per D-rą Edm. Weckenstedtą, vyresnijį senoviszkių kalbų mokytoją prie Nikalojaus gimnazijos Liepojuje. Lietuviszkai iszguldė J. Szliupas, M. D. Plymouth, Pa.

Vienatinis tikros vertės J. Szliupo veikalas.

20. „Orleano Mergelė“. Tragedija penkiuose aktuose su ižanga. Vokiszka paraszė Friedrich von Schiller Lietuviszkai vertė Vincas Kapsas. Apraszo, kaip prasta mergelė isz Orleano įkvėpė kariszką dvasią į nusiminusius ir apsilpusius par szimtmetinę karę su Angliją Prancuzus ir iszvijo neprietelį isz savo kraszto. Karsztai patriotiszka. Dėl pagyrimo užteks pasakyti: paraszė *Schilleris*, vertė *Kapsas!*

21. „Žemaiczių Vyskupystė“ apraszyta Vyskupo Motiejaus Volanczausko, isznaujo perspaudinta. Savo literaturoje mes neturime geresnių istoriszkių rasztų už Daukanto ir Volanczausko rasztus. Ir da daug praeis laiko, kol atsiras kas giliau isztyręs mūsų praeigą, o gal ir visai tokių nebeatsiras, kada-gi senovės dokumentai, isz kurių naudavos Vyskupas Volanczauskas, vieni gaisrose sudėgė, kiti par lenkmetį iszbarstyti, o da kiti par neiszmanymą užveizdėtojų pelėją ir puną. Kiekvienam geram lietuviui privačiu turėti Daukanto ir Volanczausko rasztus, nės apart istoriszkių ir kitokių žinių da grynos lietuviszkos kalbos iszmoks. Tuodu raszytoju pasiliks ant visados mūsų klasikais.

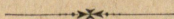
22. „Pajauta, Lizdeikos duktė, arba Lietuviai XIV amžiuje“ lenkiszka paraszė F. Bernovyczius. I tomas. Puiki istoriszka apysaka.

23. Rinkimas vaito.

24. Žentas dėl parodos (komedija).

25. Nesiprieszik! (komedija).

„Varpas“ N. 1 vėl pakelia klausimą apie sulyginimą alfabetų, arba tacziaus priėmimą „Varpo“ ir „Ukininko“ statraszo: uo, ie, š, č, l, v. „Tėvynės Sargas“ iš pradžios buvo aną vartojęs, paskui pagrižo prie sz, cz, jau tai „pildydamas testatentą „Apžvalgos“, kuri mirdama teip *įsakė*“, anot „Varpo“, jau tai klausydamas perstatymų gyvais žodžiais. Sz, cz, l, (be l) mūsų raszybai nereikalinga, tą ir szindien pripažįstame ir nēmaž nesiginame nuo priėmimo tų literų, ypatingai kningosę. Laikrasztyje vienok, iszeinancziamę tokiosę aplinkybėsę, kaip dabartinės, skaitome už reikalingą-palengvinti skaitymą, kaip tik iszgalint. „Varpas“ sako: „teisinimos, buk š, č apsunkiną skaitymą, neturi svarbaus pamato“. Kaip-gi czia „Varpą“ priveikti? Turi! ir galas. Mes neprotavimę jieszkojome argumentų, bet praktikoje, liepėme skaityti, klausėme daugalio asabų ir supratome, kad turi. Vaikas, jei kas aną įmokys: szitą ženklelį isztaryk, „sza“, supras ir įsidēs be abejojimo. Bet kas aną teip mokys, kad apie š da saujelė žmonių težino? Rodos reiktu pradėti nuo elementų įvedimą naujienu, nuo szejp jau kningelių, o paskui ir visur pradėti vartoti. „Varpui“ netinka, kad „bašsavimas parema konservatizmą“, o ne progresą. O ant ko mes visi remamės, jieszkodami „savųjų“, lotyniszkujų literų? Bene ant konservatizmo? Teip žmonės prigudo, teip aniems lengviaus, tai duokitsz! Lai konservatizmas bus argumentų ir mums patiems. Progresas staigiai nelipa. Tegul tik leidžia mums spaudą Maskolijoje, tegul tik nebereiks tiek „vylioti“ prie skaitymo, priimsime tuojaus gerąjį alfabetą ir liepsime gudinties prie ano. Dabar nėra iszrokavimo, populiarszkamę laikrasztyje, sakau, kningelėsę tegul eina š, č. Tai mano nuomonė. Ką jūs skaitytojai mislijate? Tas klausimas, svarbus atsiliepkite.

Dievas yra kantrus, bet nemarszus.

Tankiai skausmas suėma mūsų szirdį, matant, kaip teisingi ir nekalti žmonės kenczia nedorų užgulti, ir užmirsztame, kad iszmintingiausia Dievo Apveizda rėdo visą pasaulę. Reikia atminti, kad ir czia ant žemės esant, Dievas tankiai koroja nedorus žmones, užvis-gi tus, kurie parsekioja ir nori užversti jo įstatytą Bažnyčią. Juk patsai Dievas ją sergi, todėl nepergalės jos jokie neprieteliai, tiktai patįs su ją bekariaudami pražus. Katalikų Bažnyčia tai kaip didelė ugnis, ant augszto kalno sukurta, turi visuomet szviesti visam pasauliui, kad žmonės nepaklystu tamsybėse. Neužgesys jos didžiausi vėjai, jiems pakilus, labiaus tiktai ji iszsiplės.

Dvylika metų praėjo nuo Kristaus smerczio ir vėl atėjo Velykų szventės. Dideli žydų buriai isz visų krasztų plūdo į Jerozolimą ant szvenčių, linksmesni nekaip kitais metais, nės ir žydai vėl turėjo savo karalių. Sztai viduryj Jerozolimos stovi puikus rumai, baltos marmuro sienos žvilgėtė žvilga nuo saulės, o vidus žiba vienu auksu — tai gyvenimas naujo karaliaus Agripas. Nesenei teturėjo jisai mažą žemės sklypelį, o ir isz to iszvarytas, vos gavo kur galvą prieglausti. O dabar par savo sukumą ir vylų yra valdytojų tvirtos vieszpatystės ir pats Rymo ciesorius jam gerinasi. Nedidelis daiktas Agripai žydų Velykos, bet jisai dėl ko kito jų laukia. Jautė jisai, kad netvirtai testovi jo sostas, pakol neįgijo žydų prisiriszimo, kurie skersomis akimis žiurėjo ant svetimtauczio karaliaus; bet dabar Agripa ir žydams įtiks, nės eina su jeis iszvieno ir padeda jiems žudyti neapkencziamus krikszczionis. Jau užmuszdino jisai S. Jokubą Apasztalą, o dabar sugautas sėdi kalinyje sz. Petras, galva visų krikszczionių. Rytoj iszvės jį nukirsti, jo nebtokus pragaisz ir krikszczionįs. Teip mislyjo Agripą, teip mislyjo ir žydai, tiktai krikszczionįs susirinkę karsztai meldėsi už sz. Petrą. Jau pradėjo auszti, paskutinė žvaigždė užgeso ant dangaus, o drauge su ją užgeso ir krikszczionių viltis. Iszauszus žydų mynios susirinko prie kalinio durių ir laukė iszvedant

sz. Petro. Netrukus duris atvėrė ir vietoj' sz. Petro pamatė vedant ant smerczio keturius, kareivius, kurie szią naktį sergėjo kalnio duris. Nežinojo dar žydai, kad atėjęs naktį Aniolas sutrupinys panczius iszleido sz. Petrą pro dviejas geležinias duris. Agripa nesitverdama szirdies apmauda liepė nukapati galvas sargamas. Praėjo metai. Agripai kas kitas rupėjo. Nesenei jis buvo susipykęs su Tyriečziais, kurie netrukus skaudžei pajuto jo rustybę, ir sztai jų pasiuntinei atėjo parsipraszti ir maldauti mylistos. Su jeis pasimatyti Agripa atvyko į Cezareą. Buvo pavasario rytas. Saulei patekėjus Tyriečių pasiuntinei atėjo į sutartą vietą. Po valandos pribuvo ir Agripa, pasirėdęs su drabužiais isz vieno aukso, kurie kaip saulė spindėjo. Praszneko Agripa, ir nusilenkė priesz jį neprieteliai, o dvariszkei, vienu balsu suszuko: ne žmogus tai kalba, bet pats Dievas. Nieko lyg tartum Agripai nebetruko: nužemino, po koju pamynė neprietelius parodė savo galybę. Bet par nieką priesz Dievo žmogaus galybė. Toje paczioje valandoje Vieszpaties Aniolas isztiko puikų karalių, dėl to kad nenorėjo duoti Dievui garbės. Agripa kaip griaustinio nutrenktas, puolė ant žemės ir už penkiolikos dienų mirė kirmelių suėstas.

Teip pražuvo vienas galiunas beparsekiodamas katalikus, o jie tikt labiaus sustiprėjo. Sz. Petras, nebegaudamas vietos Jerozolimoj',ėjo į tolimas szalis jieszkoti Kristui avelių. Neturėjo jisai Rymę tą lazda, o isz jos iszaugo didelis medis, kurs iszkleidė savo szakas po visą pasaule ir pridengė su jomis visas žmonių gimines. Dievas norėjo, kad ne kita kokia szalis, bet Rymas butu katalikų szirdimi, ir Agripa, iszgzindamas sz. Petrą isz Jerozolimo, pastatė nei pats to nenumanydamas jam Rymę sostą, ant kurio sedėdami sz. Petro įpedinei valdys visą pasaule.

70 m. Titui sugriovus Jerozolimą, pranyko žydų karalystė, bet neprietelių krikszczionims netruko. Į žydų vietą atsirado kiti dar smarkesnį dar galingesni. Buvo tai Rymo ciesorei. Jie turėjo po savo valdžią visą svieta, jų galybė buvo be galo. Ir tie galiunai pradėjo karę su menkais, paniekintais, nieko neiszmananczais krikszczionimis, karę baisią, be trukio, kuri tęsėsi par pustreczio szimto

metų. Ir pasistebėtinas daiktas, kuo labiau jie žudė krikščionis, tuo labiau krikščionių didinosi ir patis augdami regėjo kaip vienas po kito žuvo jų parsekiotojai.

Pirmasis parsekiotojas cėsorius Neronas, paleistuvė ir galvažudis, norėdamas savę iszteisinti, metė ant krikščionių kaltbę, buk jie uždegę Rymą, ir daugybę nekaltų katalikų nužudė, tarp kitų ir sz. Petrą. Metams praslinkus, tą patį mėnesį, kada kentėjo sz. Petras. cėsorius, kaip tikt arklis isznesza, lekė isz miesto, kur buvo visų ponu, o paskui jį vijosi szaukdami kareiviai. Arkliui kažiko pasibaidžius, cėsorius nukrito ant žemės, bet vis dar norėdamas iszbėgti, replėmis par kulynus įpuolė į artinuosius namus, bet matydamas ir czia negalėšęs pasislėpti parsidurė su kardu.

Ne po ilgo laiko užstojo Domicijanas. Senovės rasztininkas Liaktancijus sako, kad tas galvažudis laimingai vieszpatavo, pakol nieko blogo nedarė katalikams. O paskui kad įniko žudyti krikščionis įlužę užmuszo jį ir nei vardo jo nenorėjo palikti: todėl sugriovė gražius paminklus, kuriuos buvo pastatynęs, sudaužė jo paveikslus, isztrynė paraszus, ir viską buvo padaręs, už nebuta paskaitė*).

Gadynės po kits kitos mainėsi, o krikščionių vis kentėjo; rėtkarczeis tegaudavo jie atilsį. O vienok vis augo, isztiesę abidvi ranki apėmė visą žemę ir tolimiausiosę vieszpatystę krasztuosę buvo jau Kristaus iszpažintojai. Tai regėdamas Decijus cėsorius, didis mylėtojas pagonių tikėjimą, prisakė vyresnybei visur naikinti krikščionis, kurie daug tadą blogo isztyrė. Bet ir cėsorius neilgai telaukė Dievo koronės, nės iszėjęs į karę su Dakais, galą gavo, ir pagaliaus nei jo kuno niekas nepalaidojo, bet nuogą iszmetė žveriams praryti.

Toliaus cėsoriu paliko Valerijanas, kurs kad nesiliovė krikščionių parsekioti, pakliuvo į smarkią Persų nelaisvę ir pats budamas cėsoriu turėjo pasilenkęs kuproti, kad Persų karalius ant jo pasistojęs lipo ant arklio. Ant galo, cėsoriui gyvam kailį nulupo. Paskui Aurelijamas cėsoriu tapęs liepė toliaus parsekioti krikščionis, ir dar jo

*) Suet. cap. net., Plinius, Panegyri. c. 52.

įsakymai neskubo nueiti į visus ciosorystės krasztus, o jau ciosorius negyvas plaukė savo kraujų'.

Czia krikščionys truputį atsigavo ir isz lendę isz po žemės pradėjo vieszai statyti savo bažnycias. Par du szimtu su virszu metų tekėjo krikščionių kraujas, budavo valandos, kad rodėsi, jog nebliko jų nei vieno, o szitai jie vėl pasirodė dar tvirtesni. Rymo ciosorystė buvo pradėjusi jau griuti, paturėjo dar ją lig laiko Deoklecijanas, kurs 385 m. palikęs ciosoriu, viską suvaržė ir sutaisė, padalinęs vieszpatystę į keturias dalis, padarė keturius ciosorius, pats paliko tarp jų vyresniuouju. Keturiems lengviaus buvo viską sužinoti ir suvaldyti. Deoklecijanas negalėjo nežinoti krikščionių skaitliaus ir galybės, todėl nedrįso isz pradžios jų kuszinti. Paskui vienok savo Naugui Galerijui kurstant paklausė jo; ir 303 m. prasidėjo visusmarkiausias parsekiojimas, kokio lig krikščionys nebuvo matę. Tris galiunai susitarę visaip juos kankino, upeleis tekėjo krikščionių kraujas, tartum sudna diena jau atėjo, toks buvo pagonių įnirtimas. Tiktai Galljoj' ir Britanijoj' buvo dar geriaus. Nors ir czia Konstancijas Kliovas, bijodamas savo draugų leidė sugriauti bažnycias, tacziaus paczių krikščionių nevargino. Suszaukęs vieną kartą savo dvariszkius pasakė iszvarysęs tuos, kurie neiszsižadės Kristaus, o kad nekurie norėdami įtikti ciosoriui pasisakė iszsižadėse, iszginė juos isz dvaro; jei gird jų teip lengvei atstojate nuo savo Dievo, tai ir manę ilgai nelaukę aplesite.

Vos dvieji metai praėjo bežudant krikščionis, ir Dievo ryksztė pradėjo po kits kito bausti parsekiotojus. Deoklecijanas pirmas ją pajuto, nės už kitus rasi buvo kartesnis. Suėmė jį sunki liga, visi laukė jo smerczio, sakė jau mirus. Dėl gijimo dar pagijo, bet protas jam pasimaisze, pradėjo klajoti. Galerijus prikalbinėjo Deoklecijaną jam viską pavesti, bet matydamas geruoju neįveiksęs senio, spirtė prispyrė. Deoklecijanas susitaręs su Maksimijanu atidavė valdžią kitiems, o patis apsigyveno sodžiuų, norėdamu ramei amžiaus galo sulaukti, bet jų darbai nedavė jiems ramumo. Deoklecijanui vėl pradėjo vaidinties senoji liga ir lig smerczio jį vargino. Maksimijanas užsimetė pavėržti vėl valdžią nuo savo sunaus ir pradėjo

jam žabangas statyti, nepasiklojus bėgo ir jieszkojo pagelbos pas Konstantiną, Konstancijaus sunų, kurs tėvui mirus apėmė jo žemes. Konstantinas meilei priėmė savo uoszvj, bet matyt pats Dievas klupdė Maksimijaną. Bebudamas Galijoj' norėjo K. Maksimijanas nužudyti Konstantiną ir užgrobti jo žemes, bet buvo sugautas. Konstantinas pirmą kartą dovanuoja, o kad Maksimijanas norėjo antrą kartą naktyj užmuszti savo szvogerį ir geradeją, Konstantinas gyvas iszlikęs, tiek tiktai gero padarė Maksimijanui, kad leido jam smertį apsirinkti. Maksimijanas pasikorė 310 m.

Priėjo eilė Galerijui, už visus parsekiotojus smarčiausiamjam. 321 m. baisi ligą paguldė jį ant lovos. Ciesorius suvadino isz visur geriausius gydytojus, be tie pagelbėti negalėjo. Ligonis visas kunas suputo, pradėjo kirmyti vidurei. Netiktai rumuose dvokė, bet ir pro szalį einant kiekvienas jautė smarvę. Ligos prispaustas ciesorius pažino Dievo koronę, todėl iszleido į savo ciesorystę rasztą ir liepė nebežudyti katalikų ir praszė jų melsties už jo sveikatą. Bet jau buvo po laiku. Galerijus isztisus metus pargulėjęs ant patalo numirė kirmelių suėstas.

Liko dar du parsekiotoju: Maksencijus, Maksimijano sunus, ir Maksiminas Dazas. Visupirmu Maksencijus neapkęsdamas Konstantino pradėjo su juo karę. Konstantinas numanydamas pats nenuveiksęs galingesnio už savę prieszo szaukėsi prie krikszczionių Dievo. Viena dieną visai kariumenei matant iszvydo Konstantinas ant dangaus szviesų kryžiaus ženklą su paraszu: „**su szituo pargalėsi.**“ Paskui par sapnį pats Kristus pasirodė ciesoriui ir pamokino jį, kad padirbdinęs tokį ženklą, nesztu jį pirm kariumenės. Netoli nuo Rymo Konstantinas užpuolė ant Maksencijaus ir iszvaikė jo kariumenę; pats Maksencijus įkritęs į upę nuskendo.

Potam Konstantinas susėjęs su Liciniju antru ciesorių į Mediotraną apie vieszpatystės reikalus pasikalbėti, iszleido į apskritą ciesorystę rasztą ir apgarsino, kad vien nieko nebijodami gali iszpažinti tokį tikėjimą, koks kam patinka. Abudu ciesoriu apie tai praneszė ir Maksiniui, bet szis nenorėjo jų klausyti. Jau pirma neapkentė jisai kriksz-

czionių ir visaip juos spaudė. Teip sukviėtęs pas savę svečius liepdavo pagonių kunigams savo burtais suszmeižti savo valgius, kad katalikas negalėtu valgyti. Pagonims terojant katalikus negynė jų, bet dar ragino, kad kur gali naikintu juos. Dabar iszgirdęs, kad Konstantinas su Liciniju užtaria krikščionis, su didžią kariumenę užpuolė ant Licinijaus žemių, pirma apžadus padaręs, kad jei pargalės, nei vieno krikščionies nepalikis visoje vieszpatystėje. Netoli nuo Adrianopolio susitiko jisai su Liciniju. Maksiminas turėjo daug daugiaus kareivių, vienok susikibus jo kareivei tuojau iszsiblaszkė ir pats Maksiminas pasivertęs vergu vos suskubo gyvas isztrukti. Ilgai slapstėsi po Tauro kalnus, ant gało suprasdamas vis-tik pakliušęs į neprietelių nagus, iszgerė truczina. Tacziaus smertis neatėjo teip greitai, kaip jisai norėjo. Par keturias dienas draskėsi Maksiminas baisiausiuosę sopuliuosę, kaukė ir saujomis žemę rijo. Priesz pat smertį pamatė savo nedorybę; stovėjo vis jam akysę baises sudžia Kristus, Maksiminas szaukėsi prie jo, teisinosi, juog ne jisai, bet kiti parsekioję katalikus, ir teip numirė.

Licinijus rytų szalies ciesorių vienas palikęs isznaikino visą giminę Deoklecijano Galerijaus ir Maksimo, trijų parsekiotojų. Lygsziol par jį Dievas kitus korojo, nės Licinijus dar nebuvo susitepęs krikščionių kraują. Bet užvidėjimas permainė jo szirdį. Matė jisai, kaip visi mylėjo Konstantiną, kurs gražei valdė žmones nėvieno neskrausdamas, matė, kad Konstantinas glėbė krikščionis, todėl Licinijus tyeziomis pradėjo spausti ir neapkėsti krikščionių. Nuo tos valandos, sako Liaktancijus, laimė apleido Licinijų ir jisai susilaukė parsekiotojams žadėtos koronės. 323 m. Licinijus galutinai susipyko su Konstantinu, abudu ciesoriu su tvirtą kariumenę susitiko ties Adrionopoliu. Isz vienos pusės stovėjo Licinijus ir davė apžadus isznaikinti visus krikščionis, o apsukui jį stovintieji burtininkai ir žavetojei degino Dievams apieras; isz kitos pusės vyskupai ir kunigai iszkėlę rankas meldėsi už Konstantiną ir krikščionis, kurie su juo buvo. Rytojus parodys, ar pagonių Jovis, ar nežinomas, kaip jį vadino Licinijus, krikščionių Dievą, vieszpataus nuo szio laiko visoje ciesorystėje. Toje

sunkioje valandoje neapleido Dievas savo tarnų: Konstantinas pargalėjo, Licinijus pakliuvo į neprietelių rankas ir buvo nukirstas, o krikszczionys įgiję liuosybę linksmindamies garbino Dievą, kurs didis yra savo darbuosę ir niekas negali jam pasipriesinti.

Prie Konstantino gyvos galvos katalikai be baimės galėjo išpažinti savo tikėjimą, bet Konstantinui mirus viskas kitaip virto. Jau jo sunus Konstancijus sukėlė ermiderį tarp katalikų, to dar blogiaus buvo kad 361 m. ciesoriu paliko Julijonas. Jaunystėje jis buvo izmokytas katalikų tikėjimo, bet paaugęs beskaitydamas pagonių rasztus labai pamylėjo jų tikėjimą. Su katalikais gyven-damas rodėsi katalikų esąs ir kitiems matant meldėsi, bet paskui ciesoriu palikęs, nieko nebebijodamas sugrižo prie pagonių. Tuoju pavarė nuo savęs krikszczionis, o jo rumuosę apsigyveno burtininkai, žavetojai, visokių dievų ir dievių kunigai ir paleistuvės. Julijonas su jeis megdavo draugauti, su jeis kartu muszo dievams apieras ir pats su peiliu knebinėjo gyvuolių vidurius teiraudamas apie atenczius daiktus. Krikszczionių labai neapkentė. Užgnė jiems mokyti vaikus ir patiems mokyties, kad tamsus palikę butu visų paniekinti. Kad žydai arba pagonis terio-davo krikszczionis, o tie jieszkodami teisybės skųsdavo ciesoriui, Julijonas liubėjo sakyti: „jūsų mokslas liepia jums kentėti, tai ko-gi jums reikia? Juk jūs už tai gausite dangų.“ Jezus Kristus pranaszavo, kad Jerozolimos bažnyczia bus sugriauta ir akmens ant akmens nepaliks. Julijonas norėdamas parodyti Jezų Kristų esant melagių, susitarė su žydais ir leido jiems statyti naują bažnyczią, pats jiems suteikė piningų ir visko reikia statymui. Pradžiugę žydai suniko prie darbo, iszardė senuosius bažnyczios pamatus, bet naujų ne pradėti negalėjo, nės isz kažikur atsiradusi ugnis sudegino pritaisytą medžiagą ir paczius darbininkus.*) Ir kiek kartų darbininkai norėjo isz naujo pradėti darbą, tiek kartu ta pati ugnis ir kiti stebuklai suturėdavo juos. Julijonas dar labiaus įlūžo. Matydamas krikszczionių tvirtumą ir padorų jų gyvenimą, norėjo kad

*) Ammianus Marallinus, lib XXIII, c. 1.

ir pagonys, pagonimis palikę gyventu teip, kaip krikščionys, rasė jiems pamokslus ir maldas, pastatė pagoniszkus kunigus, užvedė net kliosztorių pagonių. Juokėsi tiktai krikščionys tai regėdami, o ir pagonys pradėjo murmėti, nės tuo tarpu visokios nelaimės aplankė įvairius vieszpatystės krasztus. Suprato Julijonas blogai busent, jei koku garsingu darbu nepakels savo garbės. Užmanė jisai karę su persais, persai nenorėjo karės, bet Julijonui ji buvo reikalinga. Samprotavo jisai, juogei jis pamusz neprietelius, niekas nebedrįs jam prieszinties, ir beda tadą katalikams. Karė su persais nepasiklojo. Rymieczei isz visų pusių apstoti be mažo ko visi iszžuvo ir pats ciesorius smertį atrado. Sako buk vilyczią parvertas suszukeš: „Tu pargalėjei Galilėjete!“ (Teip jisai vadino Kristų). Julijonas padėjo vis ką turėjo, gyvenimą, protą, darbą ir paczią duszią, bile tiktai sugražinti pagonių tikėjimą, ir kas isz to? Kaip vėjas paputęs iszneszioja dulkes, teip buvo ir su jo darbu.

Par tris szimtus metų kentėjo Kristaus bažnyczia ir viską pargalėjo, bet nepasibaigė jos karė. Ir toliaus eina amžei po amžių, ir kožnas amžius padaugina jos neprietelius. Kaip debesiui užėjus apsiniaukia ant valandelės dangus, teip bažnyczios neprieteliams sukilus nugursta katalikų szirdis. Bet kaip vėjas iszblaszko debesis, teip Dievas isznaikino savo neprietelius ir jo bažnyczia lyg skaisti saulė vel szvieczia visai pasaulei. Szvieczia teipogi ir bažnyczios mylėtojei, kurie į jos išdą idėjo savo dovanas ir darbą, ir žiba jų vardai aukso litaromis užrasztyti žmonių atmintyje, o jų darbai ir dabar dar iszduoda saldžius vaisius. Teip visuomet buvo ir bus ir amžių isztyrimas rodo mums szimtus tokių paveikšlų.

K. A. K.

Naudingi pamokymai.

Paaugsintieji daiktai patamsėję, apmusyję nuplauti galima karsztu alūniniu (kosiniu) vandeniū, nutepant bent per kelis kartus pinzeliū. Alūno dedasi 1 dalis ant 6 dalių vandenio (ant svaros). Tepti reikia verdancziū.

Stiklinį butelį perpjauti galima sziteip: storą bovlininį siulą pamirkyk kerosinę (gal ir spirite), apriszk aplinkui ir uždegk, butelį turėdamas gulsežią ir iszlengvo pasukdamas, kad siulas degtu lygiai aplinkui. Nudegus siulai, jei dar neperskiolo stiklas pusiau, tad reikia skubinai aplieti tą vietą šaštu vandeniu. Perskeltoji vieta kad nebutu asztri, reikia nuszlifuoti galąstuvu.

Klejai, nebijantieji nei drėgmės nei vandenio dirbami yra, iszmirkytus, iszbrindusius gerus klejus, iszėmus, idėjus indan su sėmeniniu aliejum ir kaitinant ant lengvos ugnies: kaip tik klejai isztirpo, gatavi — gali klejuoti.

Neperszlampamasis autuvas. Pusėje kvartos sėmeninio aliejaus isztirpink ant lengvos ugnies 5 latus ląszinių (arba taukų), pusę lato vaszko ir pusę lato medžio smalos. Szitokiuo tepalu, truputį paszildytu, isztepa pinzeliu autuvą: oda (skura) tampa labai minkszta ir visiszškai neperszlapinama vandenio ir drėgmės.

Plienas stiklui rėžti. Plieninę ylą, ar drukną adatą, arba kitką asztrų, įkaitink baštai ir tuojaus skubinai įbesk (ismeigk) ant vienos tik sekundos į pecziotyjamąjį liaką, paskui isztraukęs vėl ismeigk ant vienos sekundos kiton ir teip toliaus badyk lig plienui visiszškai atszałant ir neblendant į pecziatyjamąjį liaką. Pagaliaus nuszveisk. Priesz pat vėžiant, reikia kiekvieną kartą padažyti aszmenis terpentininėje essencijoje.

Apsinuodyjimas (apsitruczyjimas) vėžiais. Jei pirma virimo vėžys yra užsznudęs (padvėšęs), tad jau jis gali buti nuodingas. Berlyno miestę nesenei keletas žmonių tokiais vėžiais apsinuodyjo. Todėl vežių mėgėjams reikia buti atsargiems prie jų valgymo vagzałų bufetuose, traktiruose ir panasziuose viesznamiuose. Ar vėžys gyvas buvo iszvirtas, ar užsznudęs, pažinti galima ant kaklelio: kad isztiestas kaklelis, tai vežio buta dvėsusio, o kad užriestas — tai gyvo.

Apdegus arba **apsitvilkius**, naudinga yra tą vietą apibarstyti sodą, arba kloti lakatą (szkurlį, skepetą) pamirkytą sodos mieszime. Teipo-gi galima patepti glicerinu, arba kloti lakatą pamirkytą glicerinę.

Apdegus phosphoru (degtuvais — sėrczikai), naudinga yra tą vietą mirkyti drugnamę vandenyje, išplauti vandeniū, apkloti ąsziniais, ar taukais, apvynioti su vata, ant viršaus aprishti su drobės skiautele.

Nuo įgilimo bitės ar vapsvos skaudėjimą ir putimą sumažina trynimas sžlapią druska. Dar geriaus: įgilta vietą suszłapinti svoguno (cibulio) arba pladysto (czesnako) sultimis (sunką).

Kaip galima išskirti poliruotą geležį nuo plieno? Stiklinį ąbaį virbałą arba ąbaį szapelį, kaip antai: degtuvą (sėrcziką), padažius szejdevaseryje (szelweseryje), ąszelį szejdevaserio antleisti ant geležies, kelias sekundas palaikyti; tada liejant vandenį ant tos vietos, nuplauti: jei toje vietoje atsiras tamsi pietmė — tai plienas, o jei szviesi, bałkszva pietmė — tai geležis.

Nuo Redakcijos.

„Garsui“ ir „Dirvai“. Jusų redakcijoms išsiuntėm sziokią raszliaviszką mededą: „Misionieriai szventosios Rosijos“ ąnskaijos; „Pamokslai apie S. Sakramentus“ kun. Antano Bartkevyeziaus; „Kazys Tėvainis;“ „Aukso vałandelė“ apysaka iš dab. ąaikų; „Ar pridera gerai išauklėtam žmogui tershzi svetimą gyvenimą?“ straipsnis. Autoriai tų dalykų teatmena, kur dingo jų darbas.

Visoms redakcijoms Amerikos ąikraszczių. Siusdami apmainą dėl „T. Sargo“ redakcijos apkeiskite adresą ant szitokio: Germany Memel Badestrasse 4. Hermann Liebe. Abz. . . (kaip buvo rasztais praszyta). Visokių jusų išzdavimų ąaukiame po 1 ex. dėl apszarstymo ir apskelbimo. Juog-gi ir dėl Furopos jųs dirbate.

P. Jo M. Dovaną 100 rs. apturėjome. Szirdingai acziu! Jūs suprantate savo pareigos. O, kad-gi daugiau rastus tokių iš Jusų liuomos. Lietuviszki dalykai sparcziaus eitu augsztyt.

Prie szio No. 5 ir 6 „T. S.“ yra lengvai atskiriamas ir be paojaus užłaikomas priedas: I. „Isz kur kukaliai terp kvieczių?“ II. „Kaip galėtu pagelbėti savę, esant varguose, ir pakelti visuomenės gerovę?“

Taipojau prie szio No. yra skyrimai pridėtas abrozdas: „Mojavos“ **Maldos.**

Atsakąs rėdaktorius **J. ąapinas Tilžėje;** prie jo siųst rasztus, rankraszczius ir piningus; pas jį teipo-gi ąikraszcziio krautuvė. Antraszas: **Herrn J. ąapinas, Tilsit, (Ostpr.)**

Spaudinta pas J. Szenkę, Tilžėje.

I. Iš kur kukaliai tarp kviečių?

II. Kaip galėtu pagelbėti save, esant varguose, ir pakelti visuomenės gerovę?

I.

Žinomas yra toks prilyginimas, S. Rasztę užrašytas: Buvo žmogus, kurs pasėjo kviečius ant savo dirvos; paskui nuėjęs — ilsėjos. Jam bemiegant, atėjo neprietelis ir ant tos pacios dirvos pasėjo kukalius. Kadą užaugo kviečiai, pasirodė ir kukalių veislė. Ir klausė tarnai savo gaspadoriaus: „Juog gerą sėklą pasėjai, o iš kur atsirado kukaliai?“

Teip klausia savęs nevienas tėvas ir motyna: „iš kur mūsų vaikų toks pasileidimas? Mokinome gražiai, o užaugo nedoreliai. Iš kur kukaliai tarp kviečių?“ Klausia ir atsakymo neranda. Žinoma, tėvai patį ir negalės rasti tikro atsakymo, dėlto kad jie patį kalti. Tėvų tai kaltybė, jei vaikai nedori. Tankiai pusė tų rykszių, kurios raižo vaikų kailį, pritiktu ir tėvams. Asztriai pasakiau, bet — viluios — teisingai. Kad užkraudamas tėvams visą kaltybę už vaikų nedorumą, nežadu kaltinti tėvų galutinai, kad jie tai daro iš pikto noro: Ne! — tėvai turi gerus

norus, tėvai myli savo vaikus ir nori juos gražiai užauklėti, bet **nemoka** mokyti. Tas nemokėjimas vaikus auklėti ir yra visa tėvų kaltybė. Gal mielaszirdingas Dievas ir ne taip asztriai baus tėvus už neiszmintingą auklėjimą, nės nežinojo, ką daro; bet dėlko-gi nesimokino, dėlko-gi ėjo stonan moterystės be jokio supratimo, kokias priedermes turi tasai stonas? Dar kartą sakau: tėvai kalti, jei vaikai nedoreliais užauga.

1. Kaltinu dėlto, kad tėvai duoda vaikams blogą pavyzdį.

2. Kaltinu dėlto, kad neprižiuri (ne daboję) savo vaikų. Paaiszkinsiu skyrimai sziuos užmetimus.

Tėvai duoda blogą pavyzdį vaikams. Vaikų prigimimas toksai, kad taip daro (elgias), kaip mato kitus darant. Jei reikalaujate nuo vaikų, idant kiteip elgtus, nekaip jus, tai vis tiek, kad reikalaustumet nuo jų, idant vaikszcziotu ant rankų, o ne ant kojų, kaip jus. Ar ne tiesa? Tėvai reikalauja, idant vaikai jų klausytu, o patį netiktai kits kito neklauso, ale neklauso nėjokios vyresnybės, nei dvasiszkos, nei svetiszkos. Tėvas gražiais žodžiais mokina, kaip tai reikia prisiturėti nuo degtinės ir alaus gėrimo, o darbais kitą rodžia. Tankiai grįžta namų girtas, o namie budamas siunczia vaikus karcziamon degtinės parnesztų; kitas dar ir vaikams duoda paragauti degtinės. Kitur vėl tėvas ragina vaikus, kad tarp savęs nesipesztu, nesimusztu, piktais žodžiais savęs neiszdėtu; o pats barasi su paczia baisiausiai žodžiais, taip kad ir vaikams pasidaro baisu. — Vaikai turi gražiai melsties, o tėvai nesiklaupia **draug su jais** poterių kalbėtu: vaikai vieni kalba. —

Motyna reikalauja nuo dukters, kad ir pati užsilaikytu czystai, gražiai ir kad namų szvarumu dabotu, o pati motyna tai visą dieną, kaip meszka, luinoja ir niekais — plėtkais laiką praleidžia . . . Galėcziau tokių pavyzdžių priraszyti kningas, bet gana to. Priminsiu czia tiktai graudingus ir baises žodžius Kristaus: „Kas papiktina (įveda griekan) vieną isz tų mažutėlių, kurie į manę tiki,

tam butu geriau, jei pakabintu jam ant kaklo mažo akmenį ir paskandintu jurių gilumoje.“

Ir tegul niekas nesako; „— tai, maži vaikai nesupras, ką mes kalbame ir ką darome.“ Kas teip sako, tegul nueina pas vaikus netikėtai, kad jie vieni be vyresniųjų bovijas; užgirs tadą tokius žodžius, kurių geras žmogus isztarti nedrįsta, paregės tokius darbus, kurie visiems uždrausti yra. Vaikų auklėtojai gali istorijas prirasyti isz tokių atsitikimų. —

II. Vaikų nedorumas atsiranda ir isz to, kad tėvai neprižiuri savo vaikų.

Ne vieną motyną girdėjau aimanuojant: „nuolat mokinau vaikelius, kad gyventu dievobaimingai — o vienok užaugo, kaip ne mano vaikai: visai nedori“. Tiesa, motynele, reikia vaikelius mokyti, bet to vieno negana: reikia dar vaikelius sergėti, savo akyvaizdoje laikyti, idant neprietelis atėjęs nepasėtu kukalių, t. y. neiszmokytu blogų žodžių, blogų darbų. (Ne pro szalį bus czia priminti, kad ta motyna, kuri **be parstojimo** sako vaikams pamokslus, padaro vaikus teip kietais ir szaltais, kad paskui nėjokio mokslo nebeklauso; nereikia, mat, ant vaikų užpuldinėti kaskartą su pamokslais). — Nekartą man pasirodo — lig tartum tėvams labiau rupi gyvuoliai ant lauko, nekaip vaikai. Gyvuoliams ganyti nusamdo piemenis, o vaikai gali bėgioti, kur tiktai nori: niekas jų negano. Ką vaikai veikia par ilgas vasaros dienas, su kokiais svetimais vaikais susieina, ką szneka — tai visa nerupi tėvams. Jei gyvuolius daboja nuo szkados, tai gal labiau reikia sergėti vaikelius, idant nepadaryti szkados nei kitiems, nei savo kuneliui, nei savo nekaltai duszelei. Reikia vaikus laikyti vyresniųjų žmonių akyvaizdoje: reikia sergėti juos einant gulių ir keliant isz patało, reikia sergėti laukę ir namie, prie darbo ir prie zobovos. — Visudidžiausia mokykla, kurioje vaikai iszmoksta pikeziausių darbų ir kalbų, tai piemenų kruva, kada neturi gero užveizdėtojo (kerdžiaus). Vaikai palikti vieni prie gyvuolių, tankiai pavirsta į gyvuolius — be jokios gėdos. Vienas paleistuvys piemuo padarys palaidonais viso sodžiaus piemenis. Dėlto iszmingingi ir dievo-

baimingi ukininkai turi tuojaus iszvartyti isz savo kaimo tokį paleistuvą ir nepasigailėti poros rublių. Vaikų nekaltybė brangesnė už piningus. Antra mokykla — tai szejmyna. Samdyta szejmyna, jei bus dievobaiminga, tai vaikams bus, kaip aniołas-sargas nuo viso pikto — ir laimingi bus namai su vaikais. Bet jie atsiras tarp szejmyninkų paleistuvei, vagiliai, tai iszmokys vaikus visokių griekų. Macziau tokius begėdžius szejmyninkus ir dabar dar manę szirpulys krato, kad atsimentu, ką daro paleistuvinga szejmyna su nekaltais vaikeliais. Tėvai laikydami namuose tokią szejmyną, kuri piktina vaikelių, sunkiai atsakys priesz V. Dievą.

Ant gało, dar ir dėlto kalti tėvai, kad baudžia vaikus, kadą nereikia, o kadą tikrai reikia nubausti, tai nieko nedaro. Paveiksłam paimsiu kasdieninį gyvenimą. Vaikai błogai padarė, o koronės (bausmės) nėra nėjokios, dėlto kad tėvai buvo tamę tarpę linksmi, nepikti. Tie patįs vaikai padarė teip-pat błogai — ir bausmė asztriausia: iszbarė, iszmuszė . . . . Dėlko? dėlto tiktai, kad tėvai buvo tamę kartę pikti, nekantrūs. Ir teip iszeina, kad vaikas tadą liks nubaustas, kadą tėvams pasidaro pikta, ar tai isz ligos, ar isz nuvargimo, o liks be jokios bausmės, jei tėvams nieko netruksta. Vaikas tadą jaučia bausmę ne už savo błogus darbus, bet už tėvų nekantrumą, piktumą. Jei vaikas błogai padarė nežinodamas, pamokyk gražiai, kaip turi daryti; o padarė błogai isz savo valios, žinodamas, kad tai błogai, **visados reikia vaiką pabausti pagal jo błogumą.** Arba vėl: vaikas netyczyioms sukulė (sudaužė) stiklą, indą: ir gailu jam ir gėda, kad teip padarė; jis nei nemislyjo sukulti, o czia tėvai peria jam kailį. Už ką? ar už jo kaltybę? Visai ne, tėvai baudžia jį isz savo piktumo, be jokio reikalo; ir vaikas labai atjauczia, kad nereikalingai nukentėjo (o kad teip paklauscziau, kiek kartų tėvai netyczia sukulė stiklus? . . .)

Jei vaikas prisipažista błogai padaręs tai vieton dovanojimo, gauna ryksztes, o jei meluodamas iszsigina ir neprisipažista, tai nieko negauna. Už gailėsį ir prisipažinimą liko nubaustas, o už błogus darbus ir melagystę — nebuvo korotas — kaip-gi tadą vaikeliui but geriau ir teisingau!

— Jei vaikas iszbriauriojo visokiais žodžiais tokį žmogų, kurio tėvai neapkenczia, tai gerai — dar paglostys vaiką už tai, kad teip drąsus; bet jei tas vaikas teip-pat paniekins bjauriais žodžiais savo tėvus, kurie jį pirma už tai pagyrė, tai liks baisiai nuplaktas. Ar teisingai? Jei pirma nebuvo grieko bausmės, tai ir paskui nėra; juog teisybė viena, visiems lygiai priguli. Tai mat ir bus tiesa, kaip minėjau virszuj', kad pusė rykszczių, kurios plaka vaikus, turėtu plakti ir tėvus; o tėvus dar asztriaus — idant vaikus nebereiktu plakti. —

Jei pasakysiu, kad patįs tėvai iszmokina vaikus visokių nedorybių, tai netikės man. Parodysiu paveiksłus isz kasdieninio gyvenymo, tadą darbai rodys teisybę, netiktai mano žodžiai.

1. Kaip tėvai atpratina vaikus nuo maldos, nuo Dievo meilės? Tėvas ar motyną kasžin' dėlko neturi geros szirdies ant savo kunigų. Tankiai pasijuokia isz kunigo ir iszsitaria, kad jis toks, negeras. Vaikai girdi ir mislija: — tai kam dar eiti bažnyczion, kad tenai toks kunigas, kam klausyti pamoksłų tokio „negero“ kunigo? Ir isz tiesų — nebeina bažnyczion, nebeklauso pamoksło; ir namie atsilikęs nebesimeldžia — ir gyvena teip sau, lig tartum neiszmintingas žmogus — be maldos.

Kitas tėvas kitaip nupratina nuo maldos savo vaikus. Jis, tiesa, norėtu, kad vaikai gražiai melstus, bet mokina atžagariai. Nuo pat' jaunųjų dienų liepia silpniems vaikeliams klūpoti par visas ilgias maldas, par pamoksłus turi vaikas stovėti, kaip žvakė, nors jis nieko nesupranta isz to pamoksło. Jei vaikas neparskaitė isz kningos arba nesukalbėjo visų ilgiausių maldų, tai barimas ir ryksztė pasirodo. Tokiu budu ir geriausieji vaikai pradeda neapkęsti maldos, kaip kokios nasztos, pradeda bijoti bažnyczios. Varpo skambėjimas reiszkia jam ne atilsį nuo sunkaus darbo, nedžiaugsmą ir nusiraminiimą, bet kuniszkus vargus, kur dvasia negauna peno. Tam vaikeliiui niekas nepasakė, kad malda — tai pakėlimas savo dvasios pas Dievą, tai paskalbėjimas su savo geru Tėvu, V. Dievu. Nepasakė vaikeliiui, kad maldos gerumas nepriguli nuo jos ilgumo,

ale nuo szirdies karsztumo. Reikia V. Dievui atiduoti visus savo darbus par małdą ir su małdą. Jei darbas buvo sunkus, tai ir trumpa małdelė nunesz jį pas poną Dievą. O V. Dievas, kurs szirdį mato, atras, kiek verta ir trumpa, bet karszta małdelė.

Kita motyna vėl kiteip iszvarė małdą isz vaikų szirdies. Apsiniauks dangus, sugriaus griautinis (perkunas), vaikus gąsdina: „Dievalis barasi, pałaukit, pagaus jus“. Ir lenda vaikelis į tamsiausius kambarius, kad dievulis jų nerastu ir nepagautu. Pradeda vaikai błaszkyties, ir vel motyna: „nu, nu, sukisz jus Dievulis peklon, degins, smałą apipildamas.“ Ir teip kasdieną. Ant galų gało, vaikų galvoje pasidarė supratimas, kad Dievs — tai baisiausias daiktas, kurs nieko kito neveikia, kaip tiktai kankina žmones. Nuo tokio Dievo bėga tolyn vaikai, nės negirdėjo nuo savo motynos, kad Dievas tai mūsų geras tėvas, kurs visa mums duoda. Dievas duoda lietu, kurs laisto žoleles, kad žaliuotu pievelės ir kvėpėtu žiedeliai, duoda ir griautinį, kurs czystyja orą, duoda paskui lietu ir saulelę, kad visiems lygiai žibėtu. Isz kurgi vaikas mylės Dievą, kad jam nepasakė, kaip V. Dievas numylėjo žmones. Vaikas augdamas nesimeš, jei nemylės Dievo, o nemylės Jo, jei tiktai bijos, kaip kokio tyronies, kad neužmusztu su perkunu. —

2. Kaip mokina vaikus „uparos“? (ataklybės)

Mažas „Joniukas“ — vienaturis, tėvo ir motynos numylėtas sunus. Kaip visi vaikai, teip ir jis, verkia ir bliana; bet tėvai nutarė, kad Joniukui nereikia verkti, ant jo veido kad nebutu aszarų. Teip ir daro. Kuo tiktai įsigeidė Joniukas, tą ir gauna. Vaikas panorėjo peilį pasiimti, isz pradžių niekas neduoda; Joniukas tadą nu-bliaut isz pilnos gerklės, ir mamytė tuojaus pakisza reikalautą peilį: sze, Joneli, tikt ne verk! To ir tereikia Joniukui — jisai žino jau, kad verkdamas ir bliaudamas visa gaus. Ką tikt pamatė, visa reikia jam pacziupinėti, pałaižyti; visur jo vale, o tėvai tai pirmieji Joniuko tarnai. Susėdo valgyti, tuojaus motyna ir klausia: Joneli, gal to nori, gal to. . . Jonelis vieną valgyką priėma, kitą nustuma szalin atgalią ranką, o motyna

bėgioja aplinkui benesziodama reikalaučius valgymus. Iš Joniuko užaugo Jonas. Tas Jonas nori, kad visi žmonės jo dabar klausytu, kaip klausė Joniuko, bet žmonės nebėgiojo paskui Joną — tatai ir prasideda barnės, nesutikimas. Szeimyna negali pas jį nei vienų metų išbuti; pati verkia kasdieną, o pats Jonas, nerasdamas draugų terperų žmonių — eina karcziamon.

— Motyna mokyk vaikelį iš jaunų dienų pargalėti norus, pratink prie valgymo, kokį duodi, o ne kokio norės vaikas (jei sveikas), tadą iszmoks kantrybės ir nesz ramiai gyvenimo kryžių; pripratintas prie gyvenimo nasztos, nejaus didelio sunkumo. —

3. Kaip iszmoksta vaikas piktumo ir kerszto.

Auklėjo tėvai Petriuką. Buvo geras vaikelis, iszmintingas ir tėvai jį mokino. Budavo, bovijas Petriukas lovelėje ir užsigauna rankelę ar kojelę ant lovelės kraszto. Tadą motyną tildydama Petriuką, sako: paglostyk lovelę, kam ją užgavai nereikalingai. Ir turi Petriukas parpraszyti lovelę, o savę nukaltyti. Ir teip visados: užsigaus bėgiodamas prie suolų, tai suolą paglostyti, prie durų, tai duris. Ir auga Petriukas kantrus ir maonus. Bet atsirado tuosę namuosę sena tetulė, susiraukusi, teip pikta, kad ir musės ant sienos galētu įerzjiti. Tetulė pradėjo mokyti Petriuką savotiszka. Užsigaus vaikas prie stalų, tai tetulė ir sako: „Muszk, Petriuk, stalą, už ką jis tavę užgavo.“ Petriukas drožią stalan savo kumszcziiais — ir aszaros jo nubirėjo — visas linksmas, kad neprietelį pargalėjo, atkerszyjo. Bėgioja Petriukas po lauką, tai sugriuvęs ant žemės, kaltina žemę, akmenis ir visa, ką tiktai pamato. Spardo kojoms ir musza trepsėdamas. Muszės stalą ir žemę už savo kaltybę, pradeda paskui muszti brolius ir seseles užtai, kad su jais besibovydamas užsigavo, ar szeip jau tiktai kas nevyko; toliaus pradėjo muszti ir tetulę-mokytoją, nės ir jį retkarcziiais pasirodydavo kalta. Tėvai norētu pamokyti Petriuką su ryksztę, bet jis kimba su dantimis į tėvo ranką, sulaužo ryksztę ir meta szalin. Ant gaų gało, visi pradėjo bijoti Petriuko, nės jau pasidarė Petras ir turi kumsztį nemažą, o balsą dar didesnį. Niekas nebedrįsta jam pasa-

kyti nei žodžio ir niekas negali su juo draugėje gyventi. Ir eina Petras karčiamon nuramėti savo pikta šzirdį, o jei piningų neturi, tai pasiēma svetimū; o jei matant ima ir jam neduoda, tai paīma muszdamas. Ir užaugo Petriukas, ale vadinas Petras vagis-razbaininkas.

4. Kaip vaikus mokina tinginiuot.

Motyna Tingimēnē turi porą dukterų ir keletą sunų. Namų darbą gali ji ir viena nuveikti, o dukteris galētu kitur darbus dirbti, bet motyna neleidžia. Dukteris baltos, kaip lelijos, saulės nenudegītos, rankelės minksztulės; szventės dieną eina bažnyczion ne dėl maldos, ale dėl pasirodymo žmonėms. Sąsiedai juokias isz jų ir sznibždoms sako vienas kitam: „Kas pažįsta tas mergas, tas neims jų, o kas ims, tas jų nepažįsta“. Bet atsirado mulkiai vyrai ir pasiēmē; tinginē mergaitē atliko tinginę motyną. Ateina žlukto diena, tai motē stena jau už nedėlios, kad teip sunkus vargas; ateis pavasaris, tai nebera gało dejavimui: pyksta ant daržų, pyksta ant kopustų, pyksta ant žolių, kad ravēt reikia. Ateis szventē, tai džiaugias, kad jau tas juodas darbas pražuvo, o po szventei vėl dejuoja — kad nebēra kitos szventės. Vaikeliai auga, seka paskui motulę ir dejuodami nieko nedirba.

5. Kaip iszmokina vaikus meluot? „Mariutē“ geras vaikelis, ale par savo greitumą, o gal ir nevikrumą tankiai sudaužo (sukulia) stiklus, bliudus ir tt. Isz pradžios budavo atbėgs ir su aszaroms pasisako mamytei visą nelaimę. Bet mamytē pyksta, o kad ta nelaimē tankiaus atsitiko, tai pradėjo muszti Mariutę. Pažino tadą vaikelis, kad geriaus bus meluoti. Sukulē indą, suszluostē liekanas, iszmetē, kur niekas nemato, ir tyli. Kad paklausē, atsako: nežinau nieko, asz nepadariau, tai gal ta ar ta (isz szeimynos arba sesuo ar brolis). Ir užaugo Marē-melagē.

Arba vėl: Kaziukas tingi mokyties. Tėvas baras už tai, o mamytē užtaria Kaziuką ir sako jau: pasakyk tētei, kad galva skauda (sopa), tai ir leis pagulėti ar pabėgioti. Kaziukas trina galvą ir eina nuo kningos.

6. Kaip iszmokina vaikus keikti, piktžodžiuoti?

Szeimyna namie ir prie darbo nesigaili viens kitam bjauriausių žodžių, pats su paczia besibardami surenka ilgias eilias pekliszku žodžių — o maži vaikai tarp jų auga ir klausosi. Jei kalbi su savo vaiku lietuviszkai, tai ar stebėsies, kad jis nemoka lotyniszka. Kaip tu kalbi, teip ir vaikas.

Buvo toks atsitikimas: vienamę miestę rado ant ulyczios vaikelį, kurs verkė, pasiklydęs tarp žmonių daugumo. Klausia jo, kaip vadinieš, atsako: „Szetonas;“ Tavo tēvelis kaip vadinas: „ir jis szetonas“. Nusistebėjo žmonės ir vėl klausia: isz kur-gi jūs gavote tokį vardą? „Asz nežinau, sako vaikelis, teip visados vadino motulė, manę ir mano tēvelį: „tu, szetonas.“

Ar dar paaiszkinti, isz kur iszmoksta vaikai keiksmų ir piktų žodžių?

Gerų norų tėvams bus gana tiek pasakius.

II.

Kaip galētu pagelbėti savę, ésant varguosę, ir pakelti visuomenės gerovę?

Nėkuomet vienas žmogus negali padaryti tiek gero, kiek draugystė, kelių, keliolikos, kelių deszimtų arba kelių szimtų žmonių. Dėlto-gi ir sakome: „kupeta tai didelis žmogus,“ dėlto ir savo brolius skatinam prie vedimo interesų bendriomis iszgalėmis — prie bendro prekiavimo, prie pirkimo už sudėtus piningus ukiszkujų padarinių ir tt. Jau daug yra pavyzdžių naudingumo gerai rėdomų draugysezių. Neužmirszkime nėkuomet pasiklojimą nuo mūsų paczių prigulint. „Sergekit, tai ir Vieszpats Dievas tavę apsergės,“ sako teisingas ir gudrus mūsų priežodis, o mes teipogi teisingai galėtumeme perkreipti: gelbėk savę, tai ir

Vieszpats tavę pagelbės. Nėjoki turtingųjų žmonių palengvinimai, pataikinimai ir szelpimai negali teip pakelti ir sutvirtinti visuomenės ir kiekvieno skyrimai žmogaus gerovės, kaip kad pats žmogus stengias gudriai ir bukliai gelbėtis. Tai tiesa, kaip svietas, sena. Idant skaitytojai pažintu ir persitikrintu, ką gali bendrovė blaivių, gudrių ir stamantrių žmonių, apraszysime czia vieną Roczdalio prekininkų draugystę.

Roczdalis yra tai prekybmiestis netoli nuo Manczesterio, Anglijoje. Priesz susitvėrimą tos draugystės Roczdalyje buvo apie 40 tukstanczių gyventojų, kurie, trukstant uždarbės, turėjo badauti. Roczdaliecziai užsiimdavo labiausiai audimu, bet nuo 1844 m. isz įvairių priežაzczių priekyba ir audimas staigu dideliai sumažėjo, sumažėjo ir audėjo uždarbė. Reikalo prispirti roczdaliecziau pradėjo szeip rokuoties: musų uždarbės kaskart vis mažinas, o mes turime visus reikalingus daiktus pirkti vis par brangiai, ir kartais kvalcziuotus. Pasirokavę susibandė 28 neturtingi sukrauti sziek-tiek piningų dėl nupirkimo ir teisingesnio pardavinėjimo visiems kasdieną reikalingų daiktų. Kiekvienas isz jų kasnedėlią atidėdavo po truputį isz mažos savo uždarbės, kol sudėjo po 6 rublius. Už tus piningus nusisamdė trobą, nusipirko maįszelį miłtų, cukraus, duonos ir sziek-tiek kitokių smulkių pirkinių, kaip tai: stało ir virtuvės indų ir k. ir sutarė tus daiktus isz niekur kitur nepirkti, kaip tiktai isz tos krautuvės tokią prekę, kokią parduoda didžiosios, arba hurtavos prekybvietės (hurto krautuvės vadinas tos, kurios parduoda kokį tavorą tiktai po daugalį isz karto, dėlto pigiau; isz jų ima mažosios su visokiomis smulkmenymis krautuvės; norėdamos uždirbti, ima brangiaus). Kaimynai isz pradžios su pasigailėjimu žiurėjo į tą krautuvelę, sakydami, viską galią sukrauti ir iszvežti su vienais kariukais (taczką). Kiti tycziojos ir juokės isz paczių bendrininkų teip, kad jų paczios tiktai naktimis tedrįsdavo eiti pirktų reikalingų daiktų. Bendrininkai nelaukė pełno isz savo krautuves, nės jie geidė visupirmu turėti gerą tavorą ir kad jų neplėsztu be reikalo, neprapelnydintu. Tuctarpu pasirodė, kad mokėdami tiek

pat už gerą tavorą, kiek už prastą, apturi draugininkai da-gi nemažą peñą.

Iszpardavus pirmąją partiją, buvo pagaminta už tus piningus daug daugiau tavoro, o tadą ir kiti audėjai pradėjo gļauties prie draugininkų, prisizadėdami czia tiktai pirkti ir dėti sutaupyta skatika, kurs czia negalėjo pražuti ir dar užpelnyti antrą skatika. Pasigaudama daugiau piningų, rocdaliszkė draugystė, neatkreipdama ant savęs žmonių akių, sparčiai augo ir pragarsėjo. 1856 m. draugystė jau turėjo kapitalo 120 tukstanczių rub. musų pinigais. Pardavinėti pradėjo jau netiktai valgomus ir namų daiktus, bet ir drabužius, o kapitalas vis augo ir veikiai bendrininkai įstengė pasistatyti garinį mauną (melnyczią) ir keptuvę duonos, kurios visam jau miestui gamino gerą duoną, o bendrininkams peñą, didinantį krautuvės veiklumą, platinant prekiavimą vis įvairesniais daiktais. 1867 m. kasztu arti 140 tukstanczių rublių bendrininkai pasistatė vienus didelis namus dėl savo krautuvės ir padėlio ir 18 mažesnių trobelių, iszmėtliotų po visą Roczdalį. Kapitalas sparčiai augo netiktai par bendrininkų peñą, bet ir par idėjimus piningų naujai įstojanczių sąnarių. 1880 m. tokių bendrininkų skaitės aplink pusę milijono, o tavorų parduota par vienus tiktai metus už du milijonu rublių su virszum, gryno-gi peño buvę 325 tukstanczios. Isz to peño idėtojai piningų gavo po 5 nuo szimto, o tie, kurie visuomet pirkto isz draugystės krautuvių, mauno, keptuvės gavo dar po 6% dovanų. Bet daugumas pirkėjų to pripuolanczio po pasidalijimui peño neėmė, priskirdami prie idėtos sumos; pirkdavo-gi daugumas vien tik dėlto, kad czia gaudavo neabėjotinai gerą tavorą už mažesnę prekę; kiti vėl draugininkų krautuvėsę juo pirkto, pripažindam už reikalingą szelpti gerą teisingą užmanymą.

Dėlto 1882 m. Darant rokundą, pasirodė kapitalo esą jau daugiau neg 3 milijonai rublių. Tadą szejp anus suvartojo. Vieną dalį paskyrė szelpimui isz pradžios įrengiamųjų kituose miestuose bendrų kromų, už antrą dalį nusipirko į savastį nekurius didžiųjų gelžkelių plotus, o treczią dalį paskyrė szelpimui neturtingų darbininkų, kad tie galētu įgyti savus namus. Roczdiszkė pirklių

draugystė skolindavo darbininkams piningus dėl pasistatymo ar nusipirkimo namų, ką padarę draugystei kas mėnesį po truputėlį išsimokėdavo. Tai tatai turtingyn ėjo visas Roczdalis dėl to, kad rizės į kupeto ir abelno vieszo intereso. Ir pas mus kartais pavyksta koksai interesas, bet tiktai atskiriams žmonėms daugiausiai žydams: prabagotės vienas kitų kasztų, nieko gero kitiems nepadaręs. Visuomenės pelnas ir augti gal ir neteip veikiai išnykti, nės visų yra priveizomas ir daug gero daryti didesniai žmonų buriui.

Roczdaliszkė draugystė iš pradžios paczių neturezių uždėta ir szelpiama, po keliolikos metų vedė įvaires įvairesnius interesus: pardavinėjo visokius tavorus, kołonijaliszkus, visokias materijas, turėjo savo siuvėjus, audėjus, małunus, keptuves ir ko ten neturėjo. Piningai ir tavorai sparčiai vertės ir dėlto teip nepaprastą pelną atneszė ir tapo paveikslingų dėl kitų panaszių draugyszių kituose miestuose, miesteliuose ir ukininkų sodose ir visur bendrininkams gerai kłojos. Bendrosę krautuvėsę pradėjo pirkti visi neturtingieji ir aplink 1885 m. panaszių roczdaliszkei draugyszių buvo su virszum tukstantis, o metinė jų apyvarta — apie 140 milijonų.

Dabarczio pasakysime szį-tą apie vidurini draugystės rėdą. Visi darbininkai krautuvėsę, melnycziosę, keptuvėsę, duonos buvo apmokami iš gryno pelno, ne iš kapitalo (užmokesnį tatai galėjo padidinti tiktai augant pelnui); dalijant pelnus jie ne turėjo dalies. Perkantįs roczdaliszkėsę krautuvėsę ir kitosę įrėdnėsę kaskartą gauna cininę blėkelę, ant kurios yra, ženklelis, sugražina į krautuves ir gauna po 5% nuo išduoto kapitalo ant pirkimo tavorų. Teip tatai ir nebendrininkai turėjo czia savo dalį pelno. Parsiduoda ten tavoras tiktai už grynus piningus, ant bargo nei už ką; tą sąlygą visulabiausiai parėmė bendrininkus, nės niekas teip nesunaikena prekėjo, kaip kad neužmoka jam skolininkai: kapitalas nevertos, kņingsę užrašytas ir patsai prekėjes į skolą turi imti tavorus, o gryni liوسي piningai ir maži, budami nuolat apyvartoje, atnesza didį pelną. Krautuvė, kuri parduoda tiktai už piningus, pati gali pirkti viską už piningus ir visados gaus geresnį

tavorą ir pigiaus ir dėlto pelnysys ir pardavėjai ir pirkėjai. Daug ir kitokios naudos yra isz nepirkimo nieko ant bargo. Gudrus žmogus pasakė: „kad musų krautuvės duos ant bargo — sunyks. Musų ukininkas ir darbininkas jaunas ar senas, vyriszkas ar moteriszkė, pajutę gauną ant bargo, pirks visokius niekniekius, blizgalus, cukerkas ir tt. o kad priseis mokėti, eis prie žydo. Kada-gi reikia tuojaus piningus mokėti, reikia pirma gerai apsvarstyti, ar negailu piningu, ar yra isz ko. Žydai, tiesa, iszsiverczia su tokiais skolininkais par savo landumą, buklumą ir . . . nesigailėjimą tų, isz kurių reikia iszplėszti trigubą skolą už paūkėjimą.“

Anglijos draugystės, žinodamos didelį pragaisztingumą bargojimo, nėkuomet neduoda ant bargo. Žmogus, apsunkintas skolomis atsząla prie visko jaucijas, kaip supancziotas esąs. Kuri prekybvietė bargoja, ta turi brangiaus imti nuo perkanczių už gyvus piningus, kad atsilygintu procentas nuo apkašto skolomis kapitalo, arba kad atsilygintu ir pats pražuves pas skolininkus kapitalas. Vienam pirkliui darbininkai parodė draugystės prekes ir iszmetinėjo jam, kad ima 20% brangiaus, o tas atsakė: „ir pas manę bus tavorai ant tiek pigesni, jeigut ir pas manę, kaip draugystės krautuvėšę neimsite ant bargo.“ —

Tatai roczdaliczių kapitalas dideliai užaugo, o vienok bendrininkai neliovės jieszkoję naujų kelių savo piningams. Jiems atėjo į galva teisinga mislis. Jei hurtininkai sutartu tarp savęs galētu pakelti prekę ir padarytu draugystei didelę blėdę, o gal ir visiszkai užsmaugtu. Bet ir szejp jau draugystė turētu daug didesni pelną, kad nereiktu jei nieko pirkti isz svetimų krautuvių. Nusprendė tadą uždėti nuo savęs hurtinį sądėlį, idant apsisergētu nuo blėdės ir galētu prekes paleisti dar žemiaus. Isz pradžios tokią hurtinę krautuvę įtaisė tik dėl savo krautuvių Rocz-dalyje, bet ilgainiui ir kitos draugystės pradėjo isz czia imti pirkinius ir prisireikė dėl parankumo pirkliams perkelti hurtinę krautuvę į didesni miestą Manczesterį. Dabarczios tos krautuvės yra labai didelės, teip didelis, kad ir Manczesteris pasidarė joms par siauras: dalis tos hurtinės krautuvės reikėjo įtaisyti ir kituose miestuose

Niukastlę Londoną, vis, kad kitos draugystės greičiausiai pasiektu. Žmonės, matydami sąžiniską ir išzmintingą vedimą interesų vis labiau ir su didesniais piningais prisidėjo, laukdami čia gero pelno, o pelnas apscizai plaukė par tą, kad draugystė rupenos praszalinti visus tarpininkus: isz pirmų rankų pirkto žalius tavorus, į pirmas rankas paczių vartotojų pardavė savo iszdirbinius ir tavorus. (Žaliu tavoru vadinas tokie, kaip skuros, linai; juos superka nuo žmonių maži pirkliai, parduoda su uždarbę didesniems į miestą, o tie jau parduoda į fabrikas vėl su pelnu dėl savęs. Ant fabrikos linai perdirbti į audeklus, o skuros į skurinius iszdirbinius grįžta tuo pacziu keliu: par didžiuosius hurtininkus, par mažuosius prekėjus vėl prie žmonių, kuriems priseina užmokėti ir už skurą, linus, ir už iszdirbimą anų, ir už tarpininkystę žmonėms isz to gyvenantiems. Tatai pirkimu isz pirmųjų rankų vadinas, jei fabrikantai perka stacziai nuo žmonių, o žmonės isz fabrikų).

Roczdaliszkei draugystei pavyko tą padaryti. Par savo žmones bendrininkai perka sviestą stacziai isz Irliandijos, o pirma tas sviestas ėjo į miestus par rankų rankas. Leikasterę įtaisė savo batų fabriką dėl reikalų savo bendrininkų ir pirkėjų. Manczesterę fabriką saldžių piragėlių, Durhamę muilo fabriką ir daugalyje kitų miestų turi savo krautuves, isz kurių žmonės gali viską pirkti: sviestą, bulbes, javus ir kitus daiktus. Ir Amerikoje (Nev-Jorke) laiko savo žmones, kad tie isz pirmųjų rankų pirkto ryžių, bovelną, javus ir visa, kas yra Amerikoje, o reikalaujama Europoje. Kad už vežiojimą tavorų nereiktu mokėti svetimiems draugystė jau pasigavo savus laivus. Dabar jau turi ir banką savo, kurioje yra 150 milijonų rublių. Kaip sakėme nepaprastas pasivedimas tos draugystės prekiavimo priguli daugiausiai nuo gero rėdo ir nuo nedavimo niekur niekam ant bargo (kartais duoda, bet ne ant ilgesnio laiko, kaip ant 7 dienų, dėl to pabaigus metus, bendrininkai nors turėjo apie 20 milijonų apyvartoje, nepasikenda pritrukę nei biszkio par nerupestingus skolininkus.

Ne abejotina, kad ir pas mus galētu draugystė padaryti gražius interesus, bet musiszkiei nesusipranta, nėra pas mus vienybės ir mokytų sąžiniszku žmonių, kurie galētu vesti interesą kitų, neužvildami. Pajieszkojus, rasi, ir rastus. Reikia rupinties.

Baigiant apsakymą apie krutėjimą roczdaliczių audėjų draugystės, reikia dėl jų pagyrimą pridurti ir tą, kad nuo pat pradžios 2 $\frac{1}{2}$ % savo pelno atideda ant apszvietimo dalykų. Tai nemaža prie didelės apyvartos! Draugystė už tus piningus uždėjo prie savo magazinų 18 laikraszczių ir kningynų, kamę gal kningas ant vietos skaityti arba namon neszties. Tuosę kningynuosę yra daugiau neg 15 tukstanczių kningų. Isz tų-gi piningų užlaiko daugiau 500 mokytinių augsztesniosiosę mokyklosę, isz kur iszeina inženieriais, pramonininkais ir tt. Ir to negana: par pastaruosius 20 metų draugystė iszdavė ant visokių mielaszirdingų paszałpų 60 tukstanczių rublių.

Viskas czia apraszytas ne melas, neiszmisztas dėl paraginimo savųjų prie pramanystės, bet tikra teisybė, viskas paremta ant skaitlių. Pažiurėkime dar kartą, ką-gi pelno bendrininkai tos prekybos? Visupirmu, tą, kad turi gerą ir pigų tavorą kaip pas mus, teip ir Anglijoje sakydavo, kad prekėjai pigumu rungia nuo kits kito pirkėjus. Roczdalieczių draugystė darodė, kad tai netiesa. Vienas prekėjas negali daugalio isz karto pirkti, dėlto negali ir par pigiai gauti nuo hurtininkų dėlto ir parduoti negali par pigiai; pigesniais padaro tavorus, tiktai gadindami: skiesdami vyną, alyvą, miltus ir tt., nutraukdami mąstą. Teip prabagotėti tegali žydai. Paprastai geriausi konkurencija tai duoti kuogeriausi tavorą ir igyti gerą szlovę savo sąžiniszkumu; tadą pirkėjai eis prie tavęs, nors ir brangiaus reiks mokėti. Roczdaliecziai parodė, kad ne par konkurenciją atpinga tavorai, bet par iszmintingą rėdą. Toliaus pirkėjai isz draugystės krautuvių par isztisus metus nei justi nepajunta, kaip sutaupo kelias deszintis rublių isz procentų, kurius apturi parodęs blėkéles, už kiek iszpirko. Jeigut tą sumą neturtingas žmogus norėtu sudėti, atidedamas po kelias kapeikas kasdieną, nepadarytu to, nės kantrybės pritraktu, nės žmogus visuomet apsiaustas tukstancziomis

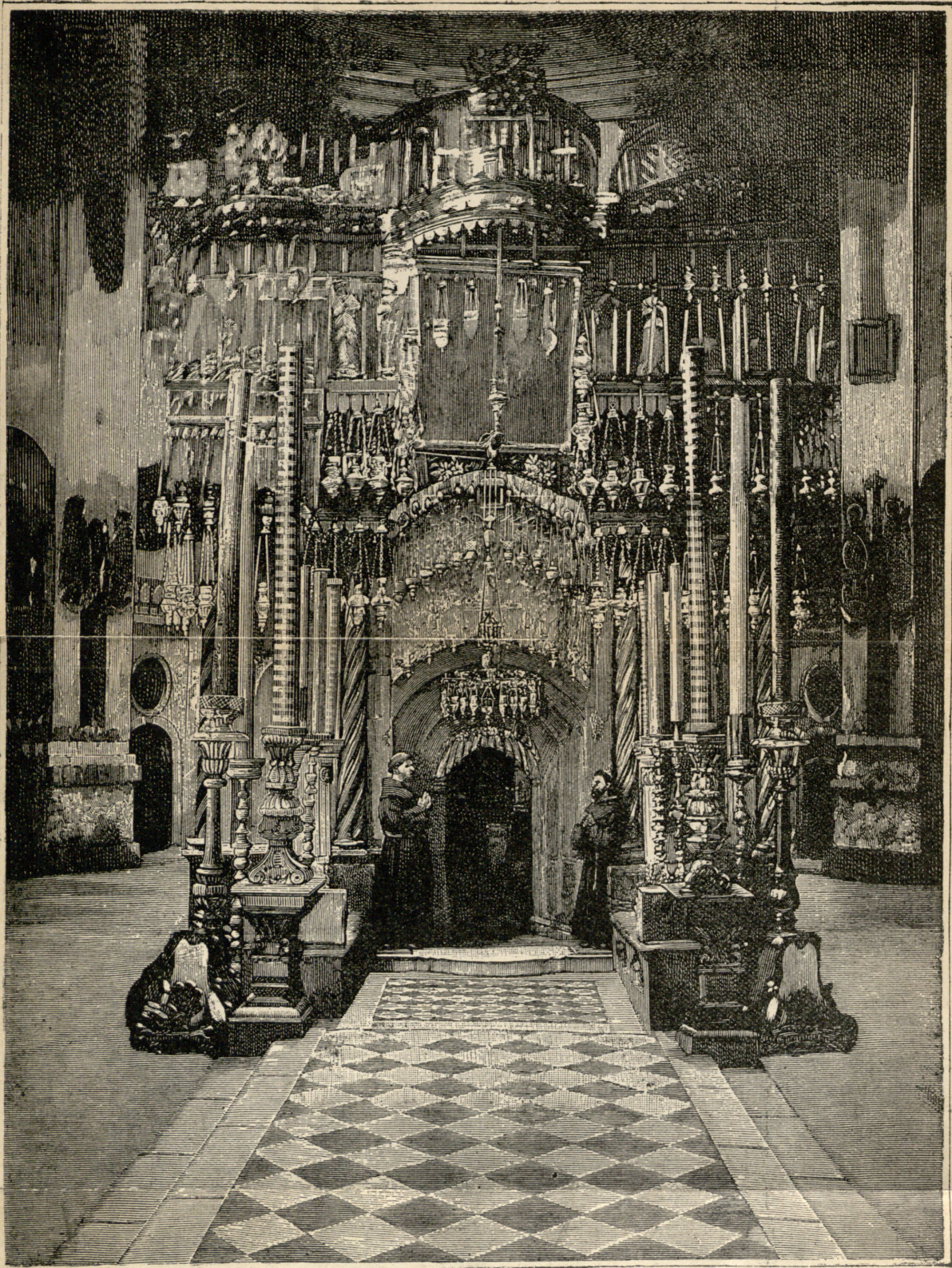
visokių reikalų ir pagundų, kuriems nevisuomet įstengia atsispirti neiszdavęs sutaupyto graszio. Ir neturtingas darbininkas turi par metus išpirkti pavalgos ir apdarų už kokius 150—200 rublių, iš kurių prisėis jam arti 30 rub. pelno, kurs par deszimtį metų su procentais užaugs į keletą szimtų, o tas jau kapitalas neturtingam žmogui, o sudėjo jį nenusimanęs, bevalgydamas.

Roczdaliecziai 1844 m. biedni audėjai, szilandien par bendrą prekiavimą teip prałobo, kaip nieko nepadidindami augszcziaus apraszēm. Pataisė savo buitę, įsitaisydami savo fabrikas. Isz pas mus, musų tėvynėje gali tokius stebuklus padaryti, tiktai kibkite į kupetą, szelpkite bendrą interesą pardavėjų ir pirkėjų, rupinkimės įgauti reikalingą stamantrumą ir isztvėrimą par kelioliką metų užmanymę savo.

Norint įtaisyti pas mus tokią draugystę, reikia par Notarijų padaryti aktą, o Notarijus patsai turi duoti jau žinią atsakancziai valdžiai apie susimezgimą draugystės. Nieko daugiau nereikia, visas rupestis yra sutraukti kuodidesnį burį sąnarių, kurie ir piningus įduotu pirkimui tavorų ir patįs apsiimtu kitur nepirkti nieko.

Ignotas.

1813